

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
หมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

นางสาว เมทิลี จำนงค์สุข

A 4575061

สารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

คำนำ

สารนิพนธ์เรื่องการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา หมู่บ้าน
ริมคลองพัฒนา ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ฉบับนี้ได้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์
ประสงค์ให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ทั้งหมดที่ได้ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยใช้
ใช้กรอบความคิดวิเคราะห์ SWOT Analysis มาใช้ เพื่อให้ทราบผลของการประเมินโครงการและ
ข้อเสนอแนะต่างๆที่จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป ซึ่งการประเมินโครงการกองทุน
หมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาสารนิพนธ์ หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
การจัดการและการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
สุรนารี จังหวัดนครราชสีมา

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับนี้คงจะสามารถให้ประโยชน์แก่ท่านผู้อ่านไม่มากนัก
น้อยและหากมีสิ่งผิดพลาดประการใดเกิดขึ้นในรายงานเล่มนี้ทางผู้จัดทำต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เมทิตี จำนวนังค์สุข

ผู้จัดทำ

เมธีณี จำนงค์สุข: การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้าน
 ริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา
 อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล, 35 หน้า
 อาจารย์นิเทศก์ : นางสิริลักษณ์ ตีสูงเนิน

บทคัดย่อ

หมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นหมู่บ้านที่ยังไม่ได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท จึงมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา เพื่อให้ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และประชากรในพื้นที่หมู่บ้านริมคลองพัฒนา และให้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาหรืออุปสรรค ในการดำเนินการ เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในอนาคต เมื่อหมู่บ้านได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท มีวิธีดำเนินการ คือ ศึกษาภูมิหลังและความเป็นมาของหมู่บ้านริมคลองพัฒนา โดยใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน นอกจากนี้ยังทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก เพื่อให้ทราบโอกาสและอุปสรรคในการประเมิน โครงการหมู่บ้านที่ยังไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุนได้ใช้การวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis จากนั้นทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งข้อมูลมี 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ สอบถาม และข้อมูลทุติยภูมิได้จากเอกสาร และบทความที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้อมาวิเคราะห์เพื่อสรุปผลการดำเนินการสำหรับหมู่บ้านที่ไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน

หมู่บ้านริมคลองพัฒนา ประชากรจำนวน 206 คน เป็นชาย 110 คน หญิง 96 คน รวมทั้งสิ้น 50 หลังคาเรือน มีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จาก 7 กลุ่ม คือ กลุ่มสวนหม่อน กลุ่มคลองน้ำพัฒนา กลุ่มโคกเจริญ กลุ่มหนองตะโก กลุ่มวังหมาถี้ กลุ่มหนองน้ำขุ่น และกลุ่มน้ำคำ เก็บตัวอย่างร้อยละ 20 ของครัวเรือนในแต่ละกลุ่ม กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และประชากรในหมู่บ้าน

ผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา ทำให้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค ดังต่อไปนี้

- จุดแข็ง (Strengths) ที่พบ ได้แก่ ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีความเชื่อมั่นในผู้นำชุมชน มีอาชีพที่มั่นคง มีการเข้าร่วมประชุม มีภูมิปัญญาชาวบ้าน

- จุดอ่อน (Weaknesses) ที่พบ ได้แก่ ประชากรส่วนใหญ่ขาดที่ดินทำกิน อยู่แบบกระจาย กระจาย มีช่องว่างการกระจายรายได้ของประชาชน เกิดความขัดแย้งในชุมชน ขาดความเข้าใจในระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ขาดแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ขาดประสบการณ์ ไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กร มีการทำกิจกรรมร่วมกันน้อย และขาดแคลนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

- โอกาส (Opportunities) ที่พบ ได้แก่ หมู่บ้านอยู่ติดถนนมิตรภาพ มีคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร มีสหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์กสูงเนิน จำกัด อยู่ใกล้ศูนย์การศึกษาและตลาดของอำเภอสีคิ้ว ได้รับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล

- อุปสรรค (Threats) ที่พบ ได้แก่ ไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้าน ขาดการส่งเสริมอาชีพจากส่วนกลาง ข้อมูลข่าวสารจากส่วนกลางไปไม่ถึงถึง ห้างไกลส่วนราชการ และตลาดของอำเภอสูงเนิน

ถ้าหมู่บ้านริมคลองพัฒนาได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท จะทำให้จุดอ่อนสามารถพัฒนาไปเป็นจุดแข็ง และทำให้จุดแข็งเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถใช้โอกาสที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์สูงสุด เพื่อลดปัญหาหรืออุปสรรค ให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามัคคี เพิ่มประสบการณ์การบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านริมคลองพัฒนา หากได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาทแล้ว

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์นิเทศก์.....

หน้าอนุมัติ

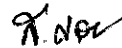
อาจารย์ที่ปรึกษา กรรมการสอบ และอาจารย์นิเทศก์ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ และการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไทย ทิพย์สุวรรณกุล)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ ดร. สฤษดิ์ ศรีขาว)

อาจารย์นิเทศก์

(นาง สิริลักษณ์ ดิษฐเนิน)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ และการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

- 9 ต.ค. 2555

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

- 9 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ สิริลักษณ์ ศิสูงเนิน อาจารย์นิเทศก์ และอาจารย์ ดร.สฤณี ศรีขาว กรรมการสอบที่ได้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ประเมินเป็นอย่างดี ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จึงขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณคณาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ให้คำปรึกษาและความแนะนำทางด้านวิชาการ จนกระทั่งสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

ขอขอบคุณ นายอำเภอ และพัฒนากรชุมชนอำเภอสูงเนิน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลมะเกลือใหม่ ประธานและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่ การสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านริมคลองพัฒนา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ขอขอบคุณรัฐบาลที่จัดให้มีหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถและประสบการณ์ต่างๆให้กับผู้ประเมิน

ขอขอบคุณพี่ๆ และเพื่อนๆ ที่ให้กำลังใจและคำปรึกษาด้วยดีเสมอมา

ท้ายสุดนี้ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัววงศ์สุข ที่ให้การเลี้ยงดูอบรม ส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา รวมทั้งเป็นกำลังใจและกำลังทรัพย์ จนกระทั่งทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

มทิณี อังนงค์สุข

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทคัดย่อ	ข
หน้าอำนวยการ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	1
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	2
กรอบความคิดทฤษฎี	2
วิธีการดำเนินการ	3
ผลที่คาดว่าจะได้รับในการประเมินโครงการ	3
บทที่ 2 ปรัชญาบรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ ระเบียบต่างๆเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	4
ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	
แห่งชาติ พ.ศ. 2544	5
ระเบียบกองทุนหมู่บ้านรรมคลองพัฒนา	6
แบบคิดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	8
วิธีวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis	8

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	11
วิธีการประเมิน โครงการ	11
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	16
เครื่องมือ ตัวแปร และตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	16
การเก็บรวบรวมข้อมูล	20
การวิเคราะห์ข้อมูล	20
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ	21
ผลการประเมินบริบทชุมชน	21
ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม	30
ผลอื่นๆที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน	32
สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	33
บทที่ 5 สรุป และข้อเสนอแนะ	34
สรุป	34
ข้อเสนอแนะ	35
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ประวัติผู้เขียน	

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพ 1 การวิเคราะห์ SWOT Analysis	12
แผนภาพ 2 กรอบการวิเคราะห์ SWOT ของ CEFE	15
แผนภาพ 3 กรอบการวิเคราะห์ SWOT ของหมู่บ้านริมคลองพัฒนา	19
แผนภาพ 4 กราฟแสดงจำนวนคนจน (ล้านคน) ในปีต่างๆ	22

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สถิติคนจนในปีต่างๆ	22
ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของประชากรจำแนกตามอายุ	28
ตารางที่ 3 เศรษฐกิจ โดยรวมของหมู่บ้านริมคลองพัฒนา	29

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

ปัญหาความยากจนของประชาชนเป็นปัญหาที่มีมาช้านานแล้วในประเทศไทย ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ประชาชนทั้งในชนบทและชุมชนเมืองส่วนใหญ่ไม่มีทุนและแหล่งเงินทุน ทั้งยังขาดโอกาสที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพแบบยั่งยืน ซึ่งการประกอบอาชีพแบบยั่งยืน ทำให้ลดภาระการใช้จ่ายและมีรายได้ที่มั่นคง และแน่นอนให้กับตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ยังเป็นรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับชุมชนโดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาดังกล่าว

รัฐบาลได้เล็งเห็นว่า การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมต้องเริ่มจากระดับท้องถิ่น เพราะเป็นการกระจายเงินทุนและโอกาสให้กับประชาชนในระดับล่าง ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ มีความเข้มแข็ง และสามารถจัดตั้งกลุ่ม องค์กรขึ้นเพื่อบริหารตนเองภายในชุมชน รวมทั้งการจัดการธุรกิจชุมชน โดยภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศดีขึ้น รัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นเงินทุนหมุนเวียนและแหล่งเงินทุนสำรองที่ใช้ในยามฉุกเฉินในชุมชน โดยจัดสรรเงินกองทุนให้หมู่บ้านหรือชุมชนกองทุนละ 1 ล้านบาท การประเมินความพร้อมการจัดตั้งกองทุนและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งที่ได้รับการจัดสรรและไม่ได้รับการจัดสรร โอนเงินเข้าหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น สามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

หมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท ในขณะที่หมู่บ้านอื่นๆ ในตำบลนี้ได้รับการจัดสรรเงินกองทุนแล้ว ทั้งๆ ที่ได้มีการจัดเตรียมความพร้อมโดยการทำประชาคม และเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการกองทุนก่อนล่วงหน้า ทำให้สมาชิกกองทุนขาดโอกาสการมีเงินทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ

เพื่อให้ทราบว่าหมู่บ้านริมคลองพัฒนา จะสามารถบริหารจัดการโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์หรือไม่ อย่างไร จึงควรมีการประเมินกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา เพื่อให้ทราบจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคจากการประเมินสถานะแวดล้อมของหมู่บ้านริมคลองพัฒนา เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุงและเป็นแนวทาง

ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนาในอนาคต ทั้งยังให้นักศึกษานำความรู้ความสามารถ ในการจัดการและการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามหลักสูตรมาใช้ได้จริงในท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

การประเมินผลโครงการของหมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ สังคม และประชากรในพื้นที่หมู่บ้านริมคลองพัฒนา
2. เพื่อศึกษาถึงจุดอ่อนและจุดแข็งของหมู่บ้านริมคลองพัฒนาที่ไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท
3. เพื่อศึกษาถึงโอกาสและอุปสรรคของหมู่บ้านริมคลองพัฒนาที่ไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท
4. เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการบริการจัดการกองทุนหมู่บ้านในอนาคตหากได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท

กรอบความคิดทฤษฎี

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายใน เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อน นอกจากนี้ยังได้ทำการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก เพื่อให้ทราบโอกาสและอุปสรรคในการดำเนิน โครงการหมู่บ้านที่ยังไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน โดยการใช้การวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis ซึ่งเป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องต่อการตัดสินใจ โดยที่

S	มาจาก	Strengths	คือ	การวิเคราะห์จุดแข็งของโครงการ
W	มาจาก	Weaknesses	คือ	การวิเคราะห์จุดอ่อนของโครงการ
O	มาจาก	Opportunities	คือ	การวิเคราะห์โอกาสของโครงการ
T	มาจาก	Threats	คือ	การวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของโครงการ

วิธีการดำเนินการ

ในการดำเนินการประเมินผลโครงการหมู่บ้านที่ไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน ณ หมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ได้ดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ศึกษาภูมิหลังและความเป็นมาของหมู่บ้านริมคลองพัฒนา
2. ศึกษาทฤษฎี SWOT Analysis
3. ลงพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจ สร้างความคุ้นเคยกับผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนประชาชนในหมู่บ้านริมคลองพัฒนา
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์และสำรวจข้อมูลตามแบบบร.1-บร.12
5. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำมาสรุปผลการดำเนินการ
 - ข้อมูลปฐมภูมิ ได้มาจากการสัมภาษณ์และสำรวจตามแบบรายงาน1-12
 - ข้อมูลทุติยภูมิ ได้มาจากเอกสารต่างๆ และบทความที่เกี่ยวข้อง
6. สรุปผลการประเมินโครงการสำหรับหมู่บ้านที่ไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน

ผลที่คาดว่าจะได้รับในการประเมินโครงการ

การประเมินผลโครงการหมู่บ้านที่ไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน ณ หมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา นั้น ผลที่คาดว่าจะได้รับมีดังต่อไปนี้

1. ทราบถึงสภาพเศรษฐกิจ สังคม และประชากรในพื้นที่หมู่บ้านริมคลองพัฒนา
2. ทราบถึงจุดอ่อนและจุดแข็งในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนาและสาเหตุที่ไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท
3. เพื่อทราบถึงโอกาสและอุปสรรคจากการที่ไม่ได้รับจัดสรรเงินกองทุน
4. รัฐบาลหรือผู้บริหารประเทศทราบถึงแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในอนาคตหากได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท

บทที่ 2

ปรัทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการจัดทำสารนิพนธ์การจัดการและการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองฉบับนี้ เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในด้านเนื้อหาสาระและหลักวิชาการ ควรมีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบต่างๆเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านรรมคลองพัฒนา แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และวิธีวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis

นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบต่างๆเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นนโยบายเร่งด่วนที่รัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน และการกระตุ้นเศรษฐกิจรากฐานของประเทศ ให้มีการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านให้เกิดการหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น นำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน ทำให้เกิดชุมชนพึ่งตนเอง กระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักแก้ไขปัญหาต่างๆ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง มีศักยภาพด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

2. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ความพร้อมของหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้าน ในการบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง ประชาชนในหมู่บ้านจะต้องมีประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนทางสังคมของหมู่บ้านมาก่อน เช่น กองทุนสวัสดิการ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ เป็นต้น เพื่อให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ตามแนวทางในการปฏิรูประบบราชการแผ่นดินที่มีส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนด้านวิชาการและจัดการกองทุน โดยโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะต้องได้รับการติดตามและประเมินผล ตัวชี้วัดต้องมีประสิทธิภาพ สามารถทำให้เกิดการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจและสังคม และเกิดความโปร่งใสในการบริหารจัดการด้วย เพื่อเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

โดยให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนของตนเองด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาที่มีอยู่ เกื้อกูลต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้กัน ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม รวมทั้งกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

3. วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังต่อไปนี้ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน ส่งเสริมและพัฒนาให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพ ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

4. ระเบียบต่างๆเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติประกอบด้วย ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 ประกอบไปด้วย 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวว่า คณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ” ใช้ชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ตามการมอบหมายของนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้ไม่เกิน 10 คน เป็นคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ ได้อย่างน้อย 3 คนแต่ไม่เกิน 7 คน คณะกรรมการแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยกรรมการได้ไม่เกิน 3 คน วาระคราวละ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ เมื่อครบกำหนดวาระยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการ

ใหม่ ให้กรรมการชุดเดิมปฏิบัติหน้าที่ต่อจนกว่ากรรมการชุดใหม่เข้ารับหน้าที่ คณะกรรมการจะพ้นจากตำแหน่งได้เมื่อ ตาย ลาออก เป็นบุคคลล้มละลายตามคณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง หรือเป็นคนที่ไร้ความสามารถโดยการรับโทษจำคุกจากคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมดและมีประธานในที่ประชุม ถ้าการวินิจฉัยชี้ขาดที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพื่อชี้ขาด

2. สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กล่าวว่าสำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี เช่น เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะกรรมการ ออนุกรรมการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการของกองทุน ประชาสัมพันธ์ ประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ เป็นต้น(รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนามีรายละเอียดและเนื้อหา คือ

กองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนาตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 61/5 หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน และแหล่งเงินกู้แก่สมาชิก ส่งเสริมการออมทรัพย์ พัฒนาจิตใจและให้ประชาชนนำความรู้ที่มีมาประยุกต์ใช้กับชุมชน

แหล่งที่มาของเงินทุน มาจากค่าธรรมเนียมแรกเข้า เงินค่าหุ้น เงินกู้ยืมที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการ ดอกเบี้ยจากเงินกองทุน เงินสมทบ และจากการบริจาค

คณะกรรมการกองทุน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการ เภรัณยูภิก ผู้ตรวจสอบภายในและประชาสัมพันธ์ มีวาระดำรงตำแหน่งคราวละสองปี และจะเลือกตั้งใหม่ภายใน 30 วัน โดยคณะกรรมการกองทุนมีหน้าที่บริหารจัดการ ตรวจสอบ กำกับดูแล จัดสรรผลประโยชน์ ออกระเบียบข้อบังคับ รับสมาชิก จัดทำทะเบียนสมาชิก และปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการกองทุนกำหนดหรือมอบหมาย และจะต้องมีการประชุมอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง แต่ถ้ามีความจำเป็น ประธานกรรมการอาจเรียกประชุมได้มากกว่า 1 ครั้งและต้องมีกรรมการกองทุนเข้าร่วมอย่างน้อย 3/4 ของกรรมการทั้งหมด คณะกรรมการที่ขาดประชุมโดยไม่มีเหตุอันควร 3 ครั้ง

ให้พ้นจากสภาพ เว้นแต่เจ็บป่วยที่อยู่ในดุลยพินิจคณะกรรมการ ส่วนกรรมการกองทุนบุคคลใด เจตนา โกงเงินกองทุนต้องพ้นสภาพและดำเนินคดีตามกฎหมาย

สมาชิกกองทุน เป็นผู้พำนักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านริมคลองพัฒนาไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อน การจัดตั้งกองทุน มีนิสัยดีงาม มีความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการกองทุน สนใจในการร่วม ทำกิจกรรมของกองทุน พร้อมทั้งจะปฏิบัติตามระเบียบกองทุน มีเงินฝากสัจจะและถือหุ้น สมัครง เป็นสมาชิกได้ทั้งปัจเจกบุคคลและกลุ่ม องค์กรชุมชน ตามความสมัครใจของสมาชิก เมื่อสมัครแล้วจะ พ้นสภาพเป็นสมาชิกได้ก็ต่อเมื่อตาย ลาออกและได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน วิกฤต จริต หรือที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติออกเสียง 2/3 ของผู้ร่วมประชุม จงใจฝ่าฝืนระเบียบ ปิดบังความ จริง นำทรัพย์สินกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ หรือไม่ให้ความร่วมมือกับกองทุนทุกประการ ผู้ ขาดจากสมาชิกจะสมัครใหม่ ต้องขาดจากการเป็นสมาชิกติดต่อกันไม่น้อยกว่า 1 ปี กรณีที่ได้รับ ผ่อนผันให้ชำระหนี้ต้องพ้นจากสมาชิก 2 ปี จึงจะสมัครใหม่ได้

การชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น เงินฝากสัจจะ จะต้องชำระภายใน 3 วัน นับจากได้ แจ้งเป็นสมาชิก โดยค่าธรรมเนียมแรกเข้ารายละ 20 บาท ค่าหุ้น ๆ ละ 10 บาท ผู้ถือหุ้นจะต้องถือหุ้น อย่างน้อย 10 หุ้นแต่ต้องไม่เกิน 1/5 ของหุ้นกองทุนทั้งหมดโดยจะชำระเป็นเงินสด ในหนึ่งรายจะ ให้วงเงินได้ไม่เกิน 20,000 บาท ถ้าคณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรเพิ่มวงเงินผู้ต้องเรียกสมาชิก กองทุนเพื่อพิจารณาลงมติ และต้องปล่อยกู้ไม่เกินรายละ 50,000บาท โดยจะต้องทำโครงการขอ กู้ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์และจัดทำรายงานตามแบบที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งต้องมีสมาชิกกอง ทุน 2 คนเป็นผู้ค้ำประกัน ส่วนเงินฉุกเฉินมีวงเงินรายละไม่เกิน 3,000 บาท และทำสัญญาอย่างเดียว

การชำระคืนเงิน อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ และการจัดทำบัญชี อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ร้อยละ 6 บาท ต่อปี โดยจัดเก็บดอกเบี้ย 3 เดือนต่อครั้ง ผู้กู้จะต้องส่งคืนเงินต้นภายใน 1 ปี ส่วนเงินฉุกเฉินจะต้อง ส่งภายในไม่เกิน 120 วัน กรณีครบกำหนดชำระถ้ายังไม่ชำระสามารถยืดเวลาได้ภายใน 1 เดือน เมื่อ ครบกำหนดยังไม่ชำระอีกต้องดำเนินคดีตามกฎหมายพร้อมเสียค่าปรับและค่าใช้จ่ายในอัตราร้อยละ 50 สตางค์ต่อวัน เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันในกรณีมีเหตุจำเป็น ส่วนถ้าผู้กู้ถึงแก่ความตายผู้ ค้ำประกันต้องรับผิดชอบชำระหนี้แทนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย มีการจัดสรรเงินกำไรสุทธิประจำปี เป็นเงินปันผลค่าหุ้นร้อยละ 20 เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุนร้อยละ 25 เป็นทุนการ ศึกษาและพัฒนาอาชีพของประชากรในหมู่บ้านร้อยละ 5 เป็นเงินสบทบกองทุนร้อยละ 20 เป็นทุน เพื่อสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้านร้อยละ 15 เป็นสวัสดิการของคณะกรรมการหมู่บ้านร้อยละ 10 เป็นรายจ่ายอื่นๆ ตามคณะกรรมการกองทุนเห็นสมควรร้อยละ 5 และกองทุนจะต้องจัดทำบัญชีเงิน ฝาก รายรับ รายจ่ายเดือนละ 1 ครั้ง คณะกรรมการกองทุนจะต้องตรวจสอบบัญชี และผลการดำเนิน

งานกองทุนทุก 3 เดือนและทุกรอบปี พร้อมทั้งแสดงบัญชี กำไร ขาดทุน และงบดุลในปีบัญชีที่ล่วงมาภายใน 120 วัน นับจากวันสิ้นปีบัญชี (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ประกอบด้วย ชื่อและที่ตั้งของหมู่บ้านนั้น กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุนและคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติข้อ 41 คือ จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุมจะต้องมีครัวเรือนสามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นไปตามมติที่ประชุม และคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนให้เป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ประกอบด้วย จำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน อาชีพและผลผลิตที่ได้ของประชากรในหมู่บ้าน การแปรรูปผลผลิตที่ต้องใช้วัตถุดิบทั้งในและนอกหมู่บ้าน รายได้เฉลี่ยของประชากรในหมู่บ้าน วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน โดยการจัดทำระเบียบ ข้อบังคับสำหรับการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน วิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและประชากรในหมู่บ้าน แหล่งที่มาของทุน กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน จำนวนสมาชิกในปัจจุบัน การเก็บค่าธรรมเนียมแรกเข้า เงินออมค่าหุ้น และเงินบริจาคอื่นๆ เงินที่ได้นำไปฝากโดยเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคารออมสิน และภาพรวมของหมู่บ้านให้ความร่วมมือกับหมู่บ้านอื่นๆ หรือไม่ มีแนวคิดและวิธีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างไร เพื่อให้ผลประโยชน์กระจายอย่างทั่วถึงและหมุนเวียนอย่างต่อเนื่องในการกู้ยืมเงินสมาชิกกู้เงินเพื่อไปทำกิจกรรมอะไรบ้าง มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ยืมอย่างไร มีการควบคุมติดตามการใช้เงินกู้ และวิธีป้องกันความเสี่ยงกับปัญหาที่จะตามมาในกรณีได้รับเงินกู้แล้วไม่ส่งคืนได้อย่างไร ต้องการให้รัฐบาลเข้ามาสนับสนุนในส่วนใดบ้าง (รายละเอียดเพิ่มเติมปรากฏอยู่ในภาคผนวก ก)

วิธีวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis

1. การวิเคราะห์จุดแข็งของโครงการ (Strengths) เป็นการหาจุดเด่นของโครงการ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งขึ้น เพื่อนำนโยบายต่าง ๆ ไปปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. การวิเคราะห์จุดอ่อนของโครงการ (Weaknesses) เป็นการหาจุดด้อยของโครงการ เพื่อนำปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นและจะเกิดขึ้นมาปรับปรุงแก้ไข

3. การวิเคราะห์โอกาสของโครงการ (Opportunities) ทราบถึงโอกาสที่ส่งผลดีต่อโครงการและรู้จักใช้โอกาสเพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จ

4. การวิเคราะห์อุปสรรคของโครงการ (Threats) เป็นการหาอุปสรรค อันตราย แรงกดดัน ที่บั่นทอนความเจริญและขัดขวางความสำเร็จของโครงการ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

เจเลียว บุรีภักดีและคณะ (2545) ได้ให้ความหมายของ SWOT ไว้ว่าเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ถึงผลกระทบที่ส่งผลดีและผลเสียต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงาน มีการวิเคราะห์สภาวะภายนอก เช่น การเมือง สังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี เป็นต้น สร้างโอกาสและอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานอย่างไร ส่วนการวิเคราะห์สภาวะภายใน เช่น ระบบบริหารงาน ทรัพยากรบุคคล บทบาทหน้าที่ เครื่องมือ ระเบียบข้อกฎหมายต่างๆ งบประมาณและการสนับสนุนจากภายนอก มีจุดแข็งและจุดอ่อนอะไรบ้างที่ทำให้หน่วยงานมีบทบาทมากขึ้นหรือน้อยลง มีความก้าวหน้าหรือล้าหลังในที่สุด

เสาวภา มีถาวรกุล (2545) ได้กล่าวถึงผู้ประกอบการที่ใช้วิธีวิเคราะห์แบบ SWOT ในการวางแผนธุรกิจ โดยการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมจะต้องวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของโครงการ การวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อน เป็นวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายในของกิจการในด้านการตลาด การเงิน การผลิต และองค์กร เพื่อกำหนดแผนธุรกิจและปรับปรุงแก้ไข โดยจะต้องทำการเปรียบเทียบกับคู่แข่งทางธุรกิจเดียวกัน ซึ่งสามารถประเมินเกี่ยวกับการจัดการหรือการบริหารกิจการ บุคลากรหรือความสามารถของพนักงาน เงินทุน เครื่องจักร วัตถุดิบและเทคโนโลยี เพื่อหาลักษณะเด่นและข้อเสียเปรียบเทียบกับคู่แข่งทางธุรกิจ ในปัจจุบันการวางแผนธุรกิจและประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เพื่อความอยู่รอด ดึงดูดใจลูกค้า การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคของโครงการเป็นการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบที่มีต่อโอกาสและอุปสรรค ควรมีการสร้างโอกาสและทันต่อเหตุการณ์เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางธุรกิจ เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ คุณภาพผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และควรศึกษาอุปสรรคที่จะเป็นผลเสียทำลายกิจการ เช่น สภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ เทคโนโลยีที่ทันสมัยของคู่แข่ง เป็นต้น

ปรัชญา เวสารัชชและอิสระ สุวรรณกุล (2541) ได้ใช้ SWOT Analysis วิเคราะห์สภาวะแวดล้อมภายนอกและภายในหน่วยงาน เป็นการหาข้อมูลเพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยงาน แก้ไขและป้องกันปัญหาขององค์กร เสริมสร้างศักยภาพความพร้อมและใช้ประโยชน์จากโอกาสใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น สนับสนุนการจัดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร ปรับองค์การให้สามารถ

ตอบสนองกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แบ่งเป็นสภาพแวดล้อมภายในองค์กรทั้งทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับภายในองค์กร การเงิน วัสดุและเทคโนโลยี การบริหารจัดการ รูปแบบและวิธีการทำงาน สภาพภาพและบรรยากาศทางสังคมขององค์กร ส่วนสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร จะส่งผลกระทบต่อองค์กรได้สองประการ คือ ทางบวกถือเป็นโอกาสหรือทางลบถือเป็นตัวคุกคามหรืออันตรายต่อองค์กร สภาพแวดล้อมภายนอก คือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีวิทยาการต่าง ๆ ทักษะคิสังคภายนอก สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกแต่ละองค์กรย่อมแตกต่างกัน ผู้วิเคราะห์ต้องเลือกปัจจัยสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับตนเอง เพราะสามารถส่งผลกระทบต่อองค์กรและได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมด้วย บางอย่างเป็นได้ทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน โอกาสหรืออุปสรรค ซึ่งสามารถเปลี่ยนไปได้ตามกาลเทศะ

นงลักษณ์ เดชระพีพงษ์ (2545) คณะทำงานกองทุนชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ ได้กล่าวถึงจุดเด่น จุดด้อยของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไว้ในวารสารการศึกษานอกโรงเรียนว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเศรษฐกิจจากฐานราก โดยกระจายครอบคลุมทุกหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้บริหารจัดการกองทุน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ในแง่การเมืองก็ทำให้เกิดความสามัคคีกันในหมู่คณะเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลมีเจตจำนงให้ทุกหมู่บ้านที่มีความพร้อม มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่มีประสิทธิภาพ มีสิทธิในการรับเงินกองทุนได้ ซึ่งแตกต่างจากกองทุนอื่นๆที่การพิจารณาขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่กองทุน ส่วนจุดด้อยของกองทุนหมู่บ้าน คือ ระยะเวลากู้ยืมเงินสั้น วงเงินกู้ยืมไม่เพียงพอที่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนทำโครงการขนาดใหญ่ และผู้กู้เป็นลูกหนี้แหล่งเงินกู้หลายแห่ง

พลเดช ปิ่นประทีป (2545) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ในหนังสือพิมพ์ประชาชาติธุรกิจไว้ว่า สัดส่วนของเงินกู้ที่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากธนาคาร ปรากฏว่าจะหนักไปทางการเกษตร ซึ่งทำให้เกิดจุดอ่อนในเรื่องการหมุนเวียนของเงิน ผู้กู้ต้องใช้เวลาในการเก็บเกี่ยวผลผลิตนานเป็นปีเมื่อเทียบกับ การกู้ยืมเพื่อใช้ในการค้าขายซึ่งมีรายได้ทุกเดือน ส่วนโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ทำให้บัณฑิตมีประสบการณ์ เพื่อนำไปพัฒนาอาชีพของตนเองได้ และมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับกองทุนระยะยาว แต่เป็นไปไม่ได้ที่บัณฑิตจะสามารถไปสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนนั้น และถ้าชุมชนใดที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้วย่อมสามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นตัวอย่างให้หมู่บ้านที่ยังอ่อนแอได้ใช้ศึกษาต่อไป

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

ผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้สอดคล้องกับการวิเคราะห์และสรุปผลที่จะนำไปสู่ผลที่คาดว่าจะได้รับในการประเมินโครงการตามวัตถุประสงค์ คือ วิธีการประเมินโครงการ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ คิวแปรและตัวชี้วัด การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดที่จะอธิบายต่อไปตามลำดับ

วิธีการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ใช้กรอบความคิดวิเคราะห์แบบ SWOT Analysis

SWOT Analysis คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กร ซึ่งจะมีการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) ภายในองค์กร (ใช้วิเคราะห์สภาพภายในองค์กร) เพื่อช่วยในการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับโอกาส (Opportunities) และปัญหาหรืออุปสรรค (Threats) จากสภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่

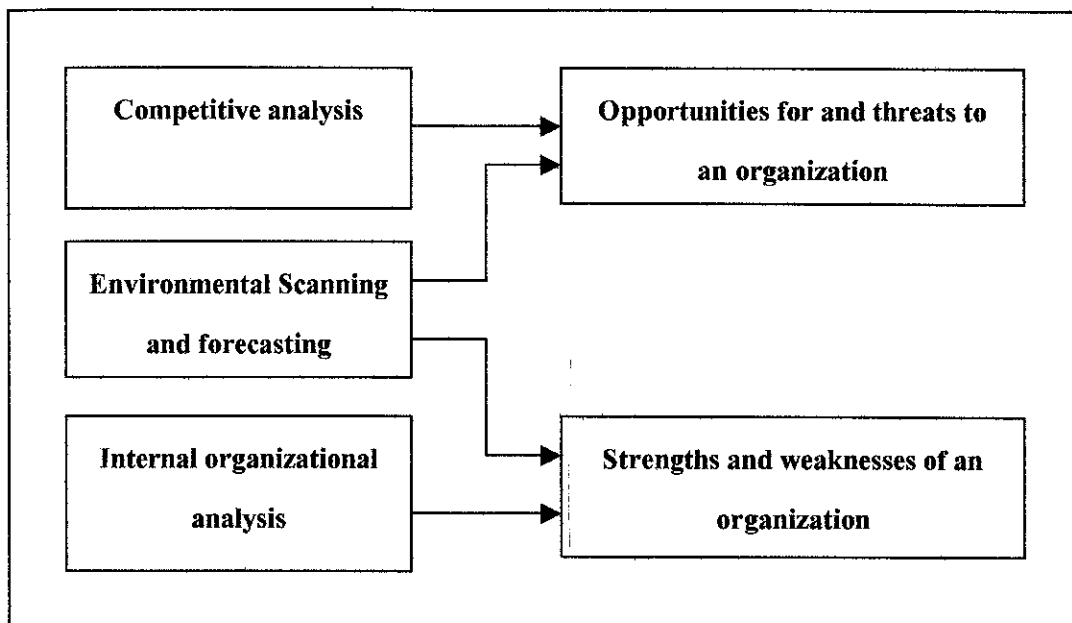
จุดแข็งภายในองค์กร เช่น มีความสามารถในธุรกิจหลัก มีทรัพยากรทางการเงินเพียงพอ มีการประหยัด มีทักษะในการพัฒนาสินค้าใหม่ มีทักษะทางเทคโนโลยีที่เหนือชั้น มีต้นทุนต่ำกว่า มีการโฆษณาดีกว่า เป็นต้น

จุดอ่อนภายในองค์กร เช่น ไม่มีแนวทางกลยุทธ์ที่ชัดเจน เครื่องมืออุปกรณ์ล้าสมัย ผู้จัดการไม่มีทักษะ การวิจัยและพัฒนาล่าช้า ภาพลักษณ์ทางการตลาดอ่อนแอ ต้นทุนต่อหน่วยสูงกว่า เป็นต้น

โอกาสจากภายนอก เช่น การขยายสู่ตลาดใหม่ อุปสรรคจากการกีดกันทางการค้าในต่างประเทศลดลง ตลาดมีอัตราการเติบโตสูง ขยายกลุ่มสินค้าสู่ลูกค้ากว้างขึ้น คู่แข่งพอใจกับสถานการณ์ปัจจุบันแล้ว เป็นต้น

ปัญหาหรืออุปสรรคจากภายนอก เช่น คู่แข่งจากต่างประเทศมีต้นทุนต่ำกว่า ตลาดมีอัตราการเติบโตช้า สินค้าที่ทดแทนกันได้มียอดขายสูงขึ้น เศรษฐกิจถดถอย ลูกค้าเปลี่ยนความต้องการและรสนิยม เป็นต้น

แผนภาพ 1 การวิเคราะห์ SWOT Analysis

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal analysis) การวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยภายในขององค์กรทำให้ทราบจุดแข็ง ซึ่งหมายถึง ส่วนของขององค์กรที่มีความได้เปรียบเชิงแข่งขันและจุดอ่อน ซึ่งหมายถึง ส่วนที่ต้องปรับปรุงขององค์กรในปัจจุบัน ทำให้ทราบความได้เปรียบเสียเปรียบเชิงแข่งขัน ปัจจัยภายในที่สำคัญในการวิเคราะห์ ได้แก่

สมรรถภาพทางการเงิน (Financial capabilities) จะบ่งบอกความสามารถในการขยายงานและสภาพคล่องขององค์กร โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ทางการเงิน เพื่อทราบแนวโน้มของสถานะทางการเงินในอนาคต แล้วเปรียบเทียบกับสถานะในอดีตหรือเปรียบเทียบกับคู่แข่งหรือภาพรวมในตลาดตัวอย่างการวิเคราะห์ เช่น อัตราส่วนกำไร สภาพคล่อง การใช้ทรัพยากร หนี้สิน การตลาด

ตำแหน่งสินค้า (Product position) โดยการวิเคราะห์ส่วนแบ่งตลาดทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ราคาสินค้าเมื่อเทียบกับคู่แข่ง ภาพลักษณ์ของสินค้าในสายตาลูกค้า ปัญหาเรื่อง รูปแบบ คุณภาพหรือการส่งมอบสินค้า อัตราการเติบโตของตลาด วงจรชีวิตของสินค้าอยู่จุดใด จุดแข็งและจุดอ่อนในตำแหน่งของสินค้าในตลาด เป็นต้น

สมรรถภาพทางการตลาด (Marketing capabilities) หมายถึงความสามารถในการส่งมอบสินค้าที่ใช้เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่ง กิจกรรมด้านการตลาดขององค์กรโดยรวม (การวิจัย

การขาย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย) สมรรถภาพในการพัฒนาสินค้าใหม่ จุดแข็งและจุดอ่อน ในการทำการตลาด

สมรรถภาพทางการวิจัยและพัฒนา (Research and capabilities) สำคัญมากสำหรับ ธุรกิจที่ต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาในอดีตที่ผ่านมาว่ามีอะไรบ้าง มีการพัฒนาก่อนหรือหลังคู่แข่ง จุดแข็งและจุดอ่อนในสมรรถภาพการวิจัยและพัฒนา

สมรรถภาพในการจัดการทั่วไป (General management capabilities)

โครงสร้างองค์กร โดยการวิเคราะห์โครงสร้างที่ใช้ในปัจจุบัน ประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่กับความรับผิดชอบ ระดับการกระจายอำนาจตัดสินใจ รูปแบบการบริหารงาน จุดแข็งและจุดอ่อนในโครงสร้างปัจจุบัน

ทรัพยากรบุคคล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพขององค์กร ภูมิหลังและระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารสูงสุด อายุของผู้บริหารระดับสูงและระยะเวลาปฏิบัติงานที่เหลือ ค่านิยมของผู้จัดการ อิทธิพลและสมรรถภาพของคณะกรรมการบริหาร คุณภาพของผู้บริหารระดับกลางและหัวหน้างาน ทักษะและความสามารถของพนักงาน ทักษะคิดและแรงจูงใจของพนักงาน จุดแข็งและจุดอ่อนในทรัพยากรบุคคลขององค์กร

วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่ผ่านมา เป็นตัวสำคัญในการชี้อนาคต โดยการวิเคราะห์ วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่ผ่านมา ผลลัพธ์ของการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ดังกล่าว อย่างไรก็ดี ถ้าองค์กรใดมีการวางแผนกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ จะสามารถระบุกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ในปัจจุบันขององค์กร ได้อย่างชัดเจน แต่หลายองค์กรอาจไม่กำหนดไว้ชัดเจน อาจใช้วิธีตั้งคำถาม เช่น องค์กรอยู่ในธุรกิจอะไร ใครคือลูกค้าหรือใครควรจะเป็นลูกค้า องค์กรกำลังมุ่งสู่ทิศทางใด เป็นต้น

สมรรถภาพทางการผลิตและการปฏิบัติการ (Production and operation capabilities) โดยการวิเคราะห์ความทันสมัยและประสิทธิภาพของเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มี ลักษณะของกระบวนการผลิตที่องค์กรใช้และที่คู่แข่งมีกำลังการผลิตส่วนเกินหรือไม่ สามารถขยายการผลิตได้หรือไม่ จุดแข็งและจุดอ่อนของอุปกรณ์ เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี ระบบจัดซื้อ ระบบซ่อมบำรุง เป็นต้น

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพการแข่งขัน (Environment analysis) ก่อนการกำหนดเป้าหมายและตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต องค์กรจะต้องทราบสภาพแวดล้อมภายนอกของการทำธุรกิจซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมขององค์กรในปัจจุบันเป็นอย่างไร เพื่อให้ทราบโอกาส ปัญหาหรืออุปสรรคขององค์กร และคาดการณ์ล่วงหน้าถึงผลกระทบและแนวโน้มของ

การขาย การโฆษณา การส่งเสริมการขาย) สมรรถภาพในการพัฒนาสินค้าใหม่ จุดแข็งและจุดอ่อน ในการทำการตลาด

สมรรถภาพทางการวิจัยและพัฒนา (Research and capabilities) สำคัญมากสำหรับ ธุรกิจที่ต้องมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ อยู่เสมอ โดยการวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาในอดีตที่ผ่านมาว่ามีอะไรบ้าง มีการพัฒนาก่อนหรือหลังคู่แข่ง จุดแข็งและจุดอ่อนในสมรรถภาพการวิจัยและพัฒนา

สมรรถภาพในการจัดการทั่วไป (General management capabilities)

โครงสร้างองค์กร โดยการวิเคราะห์โครงสร้างที่ใช้ในปัจจุบัน ประสิทธิภาพในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่กับความรับผิดชอบ ระดับการกระจายอำนาจตัดสินใจ รูปแบบการบริหารงาน จุดแข็งและจุดอ่อนในโครงสร้างปัจจุบัน

ทรัพยากรบุคคล เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพขององค์กร ภูมิหลังและระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารสูงสุด อายุของผู้บริหารระดับสูงและระยะเวลาปฏิบัติงานที่เหลือ ค่านิยมของผู้จัดการ อิทธิพลและสมรรถภาพของคณะกรรมการบริหาร คุณภาพของผู้บริหารระดับกลางและหัวหน้างาน ทักษะและความสามารถของพนักงาน ทศนคติและแรงจูงใจของพนักงาน จุดแข็งและจุดอ่อนในทรัพยากรบุคคลขององค์กร

วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่ผ่านมา เป็นตัวสำคัญในการชี้อนาคต โดยการวิเคราะห์ วัตถุประสงค์และกลยุทธ์ที่ผ่านมา ผลลัพธ์ของการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ดังกล่าว อย่างไรก็ดี ถ้าองค์กรใดมีการวางแผนกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ จะสามารถระบุกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ในปัจจุบันขององค์กรได้อย่างชัดเจน แต่หลายองค์กรอาจไม่กำหนดไว้ชัดเจน อาจใช้วิธีตั้งคำถาม เช่น องค์กรอยู่ในธุรกิจอะไร ใครคือลูกค้าหรือใครควรจะเป็นลูกค้า องค์กรกำลังมุ่งสู่ทิศทางใด เป็นต้น

สมรรถภาพทางการผลิตและการปฏิบัติการ (Production and operation capabilities) โดยการวิเคราะห์ความทันสมัยและประสิทธิภาพของเครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกที่มี ลักษณะของกระบวนการผลิตที่องค์กรใช้และที่คู่แข่งมีกำลังการผลิตส่วนเกินหรือไม่ สามารถขยายการผลิตได้หรือไม่ จุดแข็งและจุดอ่อนของอุปกรณ์ เครื่องมือและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดี ระบบจัดซื้อ ระบบซ่อมบำรุง เป็นต้น

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพการแข่งขัน (Environment analysis) ก่อนการกำหนดเป้าหมายและตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต องค์กรจะต้องทราบว่าสภาพแวดล้อมภายนอกของการทำธุรกิจซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมขององค์กรในปัจจุบันเป็นอย่างไร เพื่อให้ทราบโอกาส ปัญหาหรืออุปสรรคขององค์กร และคาดการณ์ล่วงหน้าถึงผลกระทบและแนวโน้มของ

สภาพแวดล้อมในอนาคต ทำให้องค์กรสามารถตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับองค์กร และวางแผนรับมือทันเหตุการณ์ สามารถวิเคราะห์ได้ 7 ด้าน ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีผลกระทบ ระดับอัตราดอกเบี้ย อัตราการว่างงาน ระดับรายได้ของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย (มีผลต่อการตัดสินใจในการลงทุนจ้างพนักงานและการกำหนดราคาสินค้า) อัตราเงินเฟ้อ อัตราการเติบโตของเศรษฐกิจ เป็นต้น

ด้านเทคโนโลยี หมายถึง การนำวิทยาศาสตร์หรือความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานทั้งในส่วนที่เป็นเครื่องมืออุปกรณ์สมัยใหม่และวิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆด้วย พัฒนาการด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อองค์กรหลายด้าน โดยเฉพาะในแง่ความสามารถในการแข่งขัน เช่น ช่วยในการลดต้นทุนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัย เป็นต้น

ด้านการเมือง กฎระเบียบข้อบังคับของทางการ มีผลกระทบต่อองค์กรทั้งทางบวกและทางลบ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการทำธุรกิจ เช่น ระเบียบเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่มอาจทำให้ธุรกิจมีกำไรสุทธิต่ำลง แต่ระเบียบเกี่ยวกับการส่งเสริมการลงทุนก็ช่วยให้การทำธุรกิจมีต้นทุนต่ำลง การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์จำเป็นต้องรอบคอบ

ด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมด้านสังคมสามารถส่งผลกระทบอย่างมากต่ออุปสงค์ในสินค้าและบริการขององค์กร เช่น การเพิ่มขึ้นของผู้หญิงทำงาน ประชากรสูงอายุ การลดลงของจำนวนชนชั้นกลาง เป็นต้น

ด้านการแข่งขัน ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพการแข่งขันโดยทั่วไปในตลาด และสถานะของกลุ่มคู่แข่งแต่ละราย เพื่อให้องค์กรทราบว่ามีโอกาส ปัญหาหรืออุปสรรค ในการทำธุรกิจอย่างไรบ้าง

ด้านลูกค้า ได้แก่ การวิเคราะห์ว่ากลุ่มลูกค้าเป้าหมายคือใคร มีความต้องการอย่างไร รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับค่านิยม ทศนคติ และลักษณะทั่วไปของลูกค้า เป็นต้น

ด้านทรัพยากรที่มี ทั้งทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบ ทรัพยากรบุคคล และเงินทุน โดยพิจารณาในด้านคุณภาพ ต้นทุน ความพอเพียง เป็นต้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีประชากร (Population) ในหมู่บ้านเป็นกรณีศึกษา แบ่งเป็นชาย 110 คน หญิง 96 คน รวมทั้งสิ้น 206 คน รวม 50 หลังคาเรือน ได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง (Sample) เป็นตัวแทนของประชากรทั้งหมด โดยใช้หลักสถิติพื้นฐาน คือ การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจะใช้กับประชากรที่มีความแตกต่างกันมากตามตัวแปรคุณลักษณะ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ฯลฯ เพื่อกระจายให้ตัวอย่างที่ได้รับเลือกมีโอกาสเป็นตัวแทนของทุกระดับชั้น เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน ทำให้มีการกระจายของประชากรสูง และมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 ตำบล คือ ตำบลหนองน้ำพัฒนา ตำบลโคกเจริญ ตำบลหนองตะโก ตำบลวังหมาก ตำบลหนองน้ำขุ่น และตำบลน้ำคำ จะต้องทำการเก็บตัวอย่างจากทุกตำบล โดยกำหนดขนาดตัวอย่างร้อยละ 20 ของครัวเรือนในแต่ละตำบล โดยเก็บจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และประชากรในหมู่บ้าน

เครื่องมือ ตัวแปรและตัววัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ จังหวัดนครราชสีมา สามารถจำแนกได้ดังนี้ คือ

1. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observation) เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการสังเกตพฤติกรรมหรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ตามวัตถุประสงค์ของการสังเกต โดยจะต้องมีการบันทึกข้อมูลทันทีที่สังเกตเห็น เช่น บร. 2
2. แบบสังเกตอย่างไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล แต่ไม่ให้บุคคลนั้นรู้สึกตัวว่าถูกสังเกต สามารถบันทึกข้อมูลได้ทันที
3. แบบสอบถาม (Questionnaire) จัดทำเป็นคำถามที่มีตัวเลือกให้ตอบ จัดทำขึ้นเพิ่มเติมเพื่อหาข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์
4. แบบสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อเก็บข้อมูลเจาะลึกในแต่ละเรื่องที่ต้องการทราบใช้ค่อนข้างมากและเป็นแบบเก็บข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการนำไปสรุป
5. การวิเคราะห์จากเอกสาร เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีอยู่ เช่น การเก็บข้อมูล บร.1 จากเอกสาร แบบสำรวจข้อมูลจำเป็นพื้นฐานของหมู่บ้าน (จปฐ.) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช2ค.) เป็นต้น
6. การจัดเวทีประชุมชาวบ้าน เป็นการเก็บข้อมูลจากการประชุม โดยกำหนดหัวข้อที่จะทำการประชุมทั้งในระดับหมู่บ้านและระดับตำบล เช่น บร.5 บร.6 บร.10 และบร.12

แบบรายงานต่างๆ ที่รัฐบาลกำหนดและจัดทำเพิ่มเติม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถดูรายละเอียดได้จากภาคผนวก ข ได้แก่

บร.1 แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน ได้มาจาก การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์จาก เอกสารต่างๆ ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลจำเป็นพื้นฐานของหมู่บ้าน (จปฐ.) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐาน ระดับหมู่บ้าน (กชช2ค.) แผนพัฒนาตำบล เป็นต้น

บร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (จากส่วนกลาง) ได้มาจาก การสังเกต การตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์จาก บร.9

บร.3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มาจาก แบบสัมภาษณ์

บร.4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน ได้มาจากการสังเกต การสัมภาษณ์และวิเคราะห์ จากเอกสาร เช่น ระเบียบกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา บัญชีกองทุน

บร.5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้มาจากการจัดเวทีประชาคมแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมระดับตำบล จากการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ จากเอกสาร เช่น ระเบียบกองทุนต่างๆ ในตำบลมะเกลือใหม่ และจัดเวทีประชุมชาวบ้าน

บร.6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มอาชีพของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ระดับหมู่บ้านและระดับตำบล ได้มาจาก การสัมภาษณ์ผู้ที่ประกอบอาชีพอยู่ก่อนแล้ว

บร.7 แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของ ประชาชน ได้มาจาก การสรุปแบบสัมภาษณ์ จากบร.9 และบร.2

บร.8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (เขียนแผนธุรกิจผู้ประกอบการ SMEs) ได้มาจากการสัมภาษณ์และการวิเคราะห์จากเอกสาร โดยทางมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีกำหนดรูปแบบขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำ

บร.9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์ใช้ในการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

บร.10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน ได้มาจาก การจัดเวทีประชาคมแบบมีส่วนร่วมทั้ง ในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล โดยการสัมภาษณ์

บร.11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี ได้มาจากการสัมภาษณ์ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ผู้ที่กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน และผู้ที่กู้เงินจากแหล่งอื่นอยู่แล้ว

บร.12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน ได้มาจาก การจัดเวทีประชาคมแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์

ตัวแปร (Variable) และตัวชี้วัด (Indicators) ในการประเมินโครงการ สามารถแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่ต้องการ ศึกษานั้นจะบรรลุผลตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ตัวชี้วัดจะมีทั้งส่วนที่แสดงลักษณะเชิงปริมาณและคุณภาพซึ่งจะมีค่าเปลี่ยนแปลงไปตามตัวแปรที่ต้องการศึกษา สิ่งที่ผู้ประเมินต้องการจะประเมิน คือ บริบทชุมชน สภาพแวดล้อมภายใน สภาพแวดล้อมภายนอก ดังนี้

บริบทชุมชน ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชน ด้านสังคม การเมือง การปกครอง และด้านเศรษฐกิจของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชน ศึกษาจากชุมชนมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ต่อกัน ยกย่องคนทำความดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมกันรับผิดชอบและแก้ปัญหาในชุมชน

ปัจจัยด้านสังคม ศึกษาจากชุมชนมีครอบครัวที่อบอุ่น มีความสัมพันธ์ด้านเครือญาติเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย มีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอย่างต่อเนื่อง มีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ในชุมชนมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางด้านสังคม

ปัจจัยด้านการปกครอง ศึกษาจากชุมชนมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีคุณธรรม มีความยุติธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างประชาสังคมของหมู่บ้าน

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ศึกษาจากชุมชนมีการรวมตัวจัดตั้งกลุ่มองค์กรต่างๆ มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ มีความสามารถในการระดมเงินกองทุนในหมู่บ้าน สร้างรายได้ให้กับชุมชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ

สภาพแวดล้อมภายใน ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อนในการดำเนินการ

จุดแข็ง เป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมของชุมชนและเป็นสิ่งที่เป็นปัจจุบัน จุดแข็งในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา ต้องรักษาไว้เป็นหลัก นำมาใช้ลดจุดอ่อน

จุดอ่อน เป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมของชุมชนและเป็นสิ่งที่อยู่ในปัจจุบัน ถือเป็นจุดด้อยที่ปรากฏ จำเป็นต้องกำจัดออกไปหรือจัดการเพิ่มเติมให้ได้มาอย่างรวดเร็ว

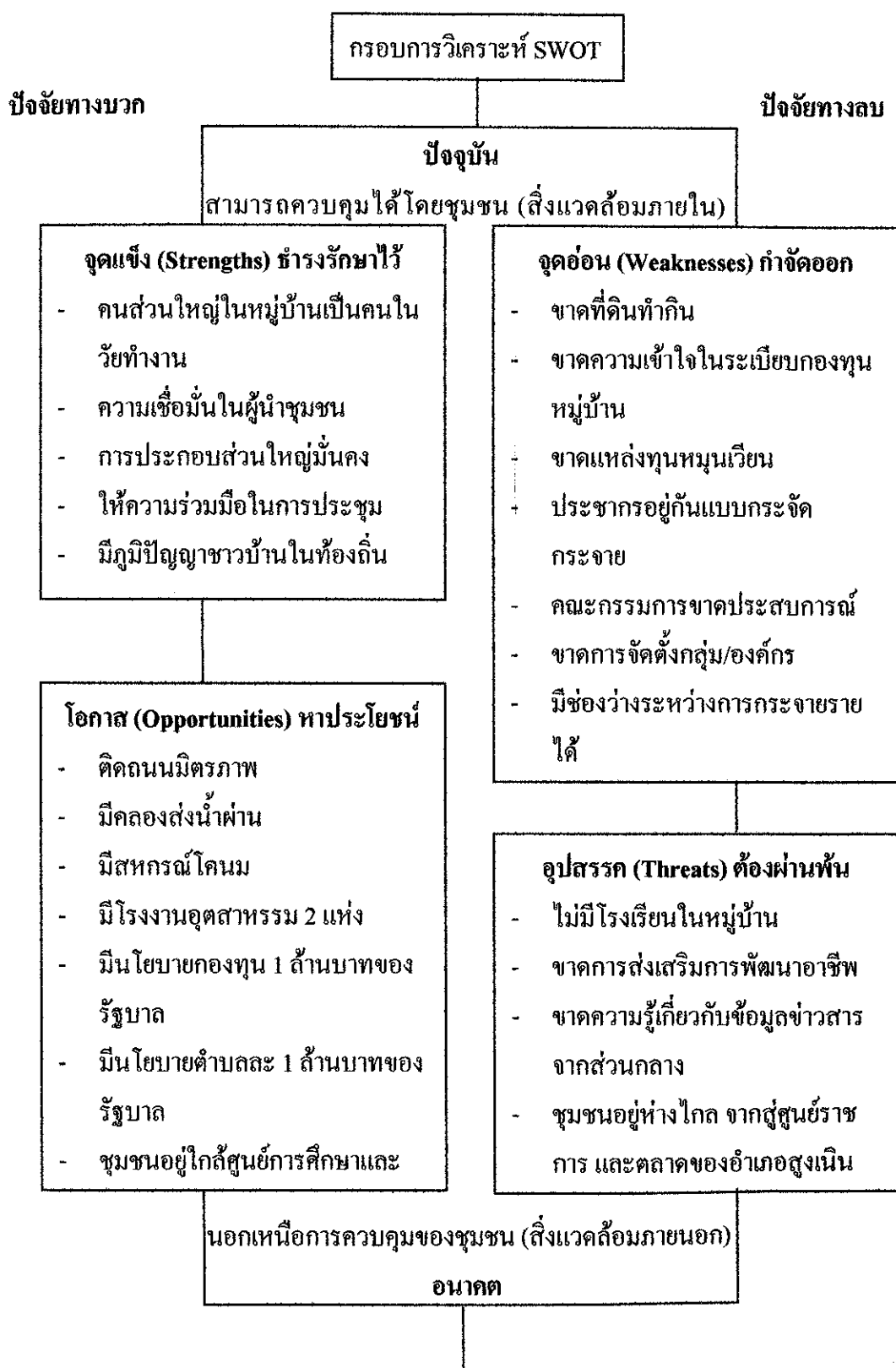
สภาพแวดล้อมภายนอก ได้แก่ โอกาส ปัญหาหรืออุปสรรค

โอกาส หมายถึง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมทางบวกให้กับชุมชน เพื่อให้โครงการมีประสิทธิภาพและความเป็นไปได้ ซึ่งปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของชุมชน

ปัญหาหรืออุปสรรค หมายถึง ปัจจัยสิ่งแวดล้อมภายนอกที่มีผลทางลบ อยู่นอกเหนือการควบคุมของชุมชน อุปสรรคต่างจากจุดอ่อนที่อุปสรรคไม่สามารถควบคุมได้ แต่จุดอ่อนสามารถควบคุมได้

สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก แสดงไว้ในแผนภาพ 3 ดังนี้

แผนภาพ 3 กรอบการวิเคราะห์ SWOT ของ หมู่บ้านริมคลองพัฒนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มเป้าหมายหรือเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ตามวัตถุประสงค์ในการประเมิน สามารถเก็บรวบรวมได้จาก

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลที่ได้โดยตรงจากการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลหรือแบบรายงานต่างๆ และการจัดเวทีประชาคมในระดับหมู่บ้าน และระดับตำบล

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่างๆ และบทความที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้ประเมินเลือกมาใช้ โดยจะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้อง และความเชื่อมั่นของข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจข้อมูลจำเป็นพื้นฐานของหมู่บ้าน (จปฐ.) แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช 2ค.) แผนพัฒนาตำบลละเลื้อใหม่ ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มา จัดให้เป็นระบบ เพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสรุปผล โดยจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือประเด็นที่ประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในลักษณะการเขียนบรรยายความคิดเห็น ในประเด็นที่กำหนดแล้วสรุปผลการประมวลความคิดเห็นนั้นๆ โดยใช้แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การจัดเวทีประชาคม จากการสัมภาษณ์ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระบวนการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ เพื่อนำไปตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ โดยการใช้สถิติพื้นฐาน หาค่าเฉลี่ยและค่าสัดส่วนร้อยละในการสำรวจจำนวนประชากร อายุ จำนวนสมาชิกกองทุน จำนวนรายได้ของประชากร เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการประเมินบริบทชุมชน

บริบทระดับประเทศ

ความยากจนของประเทศ

ปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในประเทศไทยยังคงเป็นเรื่องที่สะสมมานาน และมีแนวโน้มจะขยายมากขึ้น โดยเกิดจากสาเหตุสำคัญสองประการ ประการแรก คือ ปัญหาที่เกิดขึ้นมาเฉพาะหน้า เช่น การที่ประเทศไทยประสบวิกฤตเศรษฐกิจ ส่งผลให้คนที่เคยมีรายได้มีเงินส่วนนั้นลดลงไป หรือเกษตรกรที่มีรายได้ค่อนข้างน้อยอยู่แล้ว หากราคาสินค้าเกษตรตกลงก็จะเกิดปัญหาขึ้นมา ประการที่สอง คือ ปัญหาเชิงโครงสร้างที่ไม่เอื้ออำนวยแก่ประชาชนที่เป็นระดับหน่วยย่อยๆ ของสังคม เช่น นโยบายเรื่องการพัฒนาเมือง การพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นต้น (ทีมข่าวเศรษฐกิจ, 2545)

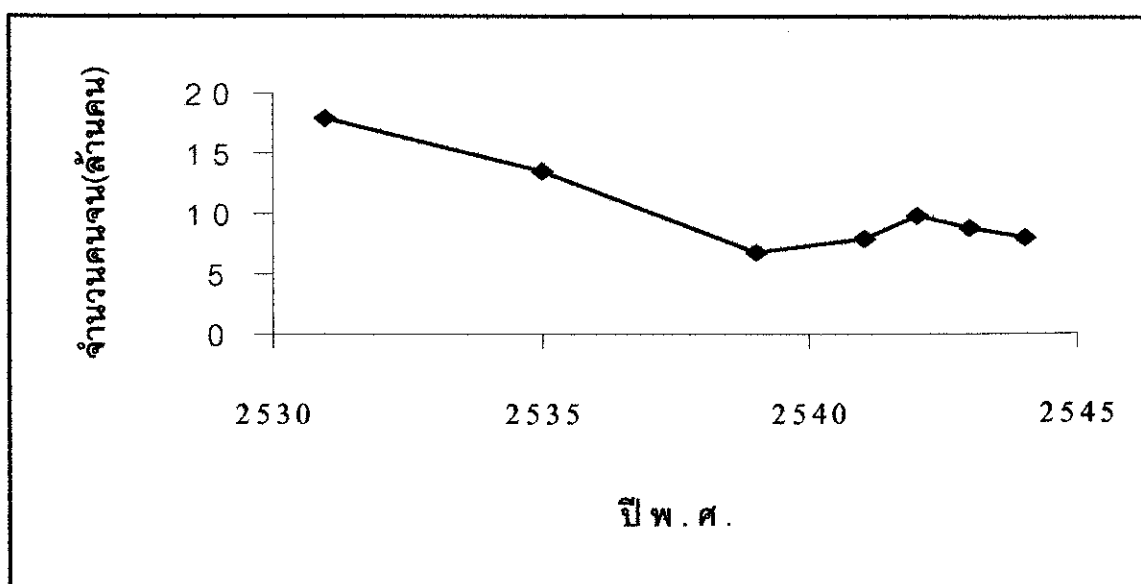
รายได้ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างกลุ่มคนที่มีฐานะมั่งมีและยากจน ในปี พ.ศ.2539 คนจนลดลงเหลือเพียง 6.8 ล้านคนแต่หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจปี พ.ศ.2540 ทำให้คนจนในปี พ.ศ.2543 เพิ่มขึ้นเป็น 8.9 ล้านคนโดยแบ่งเป็น “กลุ่มคนจนมาก” เพิ่มขึ้น 1.8 ล้านคน และ “กลุ่มคนเกือบจน” ที่พร้อมจะเปลี่ยนสภาพเป็นกลุ่มคนจนได้ตลอดเวลาเพิ่มขึ้น 0.2 ล้านคน ทำให้ความเหลื่อมล้ำมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น นำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมที่เพิ่มขึ้นด้วย (วารวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, ธีปรัตน์ วัชรางกูรและวิณา เตชะพนาคกร, 2544)

ตารางที่ 2 สถิติคนจนในปีต่างๆ

ปี	เส้นความยากจน (บาท/เดือน)	สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)	จำนวนคนจน (ล้านคน)	สัดส่วนคนจนจำแนกตามพื้นที่(ร้อยละ)		
				เทศบาล	สุขาภิบาล	ชนบท
2531	473	32.6	17.9	8.0	21.8	40.3
2535	600	23.2	13.5	3.6	12.7	29.7
2539	728	11.4	6.8	1.6	5.8	14.9
2541	878	13.0	7.9	1.4	7.5	17.3
2542	886	15.9	9.9	1.3	8.8	21.5
2543	882	14.2	8.9	1.5	8.4	19.1
2544	916	12.96	8.16	5.5*		16.57

หมายเหตุ : ปี 2544 เป็นข้อมูลเบื้องต้น (* เขตเมือง)

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดยสำนักติดตามประเมินผลการพัฒนา สศช.

แผนภาพ 4 กราฟแสดงจำนวนคนจน (ล้านคน) ในปีต่างๆ

นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม(SMEs)

SMEs (Small and Medium Enterprises) หมายถึง วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยได้แยกประเภทธุรกิจเป็น 4 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์ บริการ คำส่งและคำปลีก และใช้สินทรัพย์ถาวรรวมเป็นเกณฑ์แบ่งโดยกำหนดให้ธุรกิจขนาดเล็กรับทรัพย์สินถาวรระหว่าง 30-50 ล้านบาทตามแต่ประเภทกิจการ ส่วนวิสาหกิจขนาดกลางกำหนดให้มีขนาดสินทรัพย์ถาวรระหว่าง 60-120 ล้านบาท นับเป็นรูปแบบพื้นฐานของวิสาหกิจไทย ในปัจจุบันมีกิจการที่จัดเป็น SMEs คิดเป็นสัดส่วนมากกว่าร้อยละ 90 ของวิสาหกิจทั้งหมด

จากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้ที่มีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศเริ่มทบทวนแนวทางใหม่ คือ ความสำคัญของการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ซึ่งในช่วงที่ผ่านมาประเทศไทยได้มุ่งเน้นพัฒนาเศรษฐกิจด้วยกลไกการเติบโตของบริษัทขนาดใหญ่และบริษัทข้ามชาติ โดยละเลยการพัฒนา SMEs ทั่วๆไปภาคการผลิตของไทยประกอบด้วยโรงงานและแรงงานที่อยู่ในกลุ่ม SMEs เป็นจำนวนมาก ดังนั้น การพัฒนา SMEs จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ

รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดย่อมอย่างจริงจังในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2525-2544) แต่การพัฒนาข้างขาดความต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ โดยเป้าหมายของการพัฒนาธุรกิจ SMEs เพื่อเป็นเครื่องมือกระจายการลงทุนของภาคอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาค เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรในพื้นที่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนเกิดการสร้างงานและสร้างรายได้ในท้องถิ่น มากกว่าที่จะเน้นการสร้างความเข้มแข็งของตัวธุรกิจ SMEs ดังนั้นนโยบายและมาตรการสนับสนุนจึงเป็นลักษณะให้การช่วยเหลือทางการเงินและการฝึกอบรมอาชีพ อย่างไรก็ตาม ภาวะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ และกระแสการค้าโลก ส่งผลให้ SMEs ไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เนื่องจากการขาดขีดความสามารถในการผลิต การตลาด การบริหารจัดการด้านเทคโนโลยี บุคลากร และระบบบัญชีที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนไม่สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับธุรกิจขนาดใหญ่ได้โดยเฉพาะด้านคุณภาพและมาตรฐานสินค้า (กลุ่มงานประสานแผนอุตสาหกรรม, 2542)

ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของไทยที่เกิดขึ้นในปี 2540 นั้น เริ่มจากความสามารถในการแข่งขันของสินค้าส่งออกได้ลดลงจากเดิมที่เคยขยายตัวมากกว่าร้อยละ 20 ภาคเอกชนบางรายไม่สามารถชำระหนี้ต่างประเทศได้ทันตามกำหนด ภาวะธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีการเสนอขายดินตลาด ส่งผลให้ธุรกิจซวนเซ และก่อให้เกิดหนี้เสียจำนวนมากในสถาบันการเงิน เกิดความไม่เชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจไทย ประสบปัญหาทุนสำรองเงินตราต่างประเทศลดลงมาก กระทบต่อการชำระหนี้

ค่าสินค้ากับต่างประเทศ พร้อมกับปัญหาการขาดดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัด และการขาดดุลงบประมาณ ในลักษณะที่เรื้อรังมานาน ค่าเงินบาทอ่อนตัวลง สถาบันการเงินถูกกดดันจากผู้ออมหรือเจ้าหน้าที่ คุณภาพของสินทรัพย์และลูกหนี้เสื่อมถอยมาก เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นค่อนข้างฉับพลัน ก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบในหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การจ้างงาน และบั่นทอนสุขภาพจิตของคนไทยลดลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นประเทศไทยจึงจำเป็นต้องเข้าร่วมในโครงการขอรับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและการเงินจาก กองทุนการเงินระหว่างประเทศหรือ IMF (International Monetary Fund) อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (บังอรรัตน์ วุฒิกนกและคณะ, 2542)

สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความอยู่ดีมีสุข แต่ปัจจุบันได้ถูกทำลายลงด้วยฝีมือของมนุษย์และนับวันจะกลายเป็นปัญหาที่รุนแรงและส่งผลกระทบต่อเนื่องกันทั่วโลก สภาพแวดล้อมที่ดีเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่ดีและการอยู่ดีมีสุข ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้พัฒนาดัชนีชี้วัด โดยคำนึงถึงความจำเป็นพื้นฐานหลักในการดำรงชีวิตของคนใน 3 ด้าน ด้านแรก คือ ความต้องการที่อยู่อาศัยและการได้รับการบริการสาธารณสุขไปโลก ประเมินได้จาก แนวโน้มการถือครองกรรมสิทธิ์ในที่อยู่อาศัย และการได้รับบริการด้านสาธารณสุขไปโลก (ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์) ที่ดีมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ด้านที่สอง คือ ความปลอดภัยในชีวิตและสติจิตติยาเสพติดว่ามีมากน้อยเพียงใด ด้านที่สาม คือ คุณภาพของสิ่งแวดล้อม ได้แก่ แหล่งน้ำ เสียง อากาศ และทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ ป่าไม้ มีแนวโน้มเป็นอย่างไร ดัชนีชี้วัดทั้ง 3 ด้าน สามารถสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบันเมื่อพิจารณาจากความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและสาธารณสุขไปโลก พบว่ามีแนวโน้มดีขึ้นมาก ขณะที่ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมีแนวโน้มลดลง เช่นเดียวกับสภาพแวดล้อมที่ยังคงมีปัญหาในหลายด้าน ทั้งปัญหามลพิษทางน้ำ อากาศ เสียง ขยะ ในเขตเมือง ป่าไม้ที่ลดลง และน้ำเสียในเขตชนบท ดังนั้น ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมจำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้กับทุกฝ่ายในสังคมมีการประสานงานร่วมมือกันทำงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวเราให้ดีขึ้นและมีอยู่ในทุกกลุ่มคนทั้งเขตเมืองและชนบททั่วประเทศ จะนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทย (พวงแก้ว ปรีชาธนพจน์, สุเมธ เหลืองศิริมงคลและกานดา ชูเชิด, 2544)

ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ประเทศไทยประสบภาวะเศรษฐกิจและการเงินอย่างรุนแรงตั้งแต่ปี พ.ศ.2540 รัฐบาลต้องสูญเสียเงินรายได้จากการเก็บภาษีอากรเป็นจำนวนมากและมีความจำเป็นต้องเข้ามารับภาระกระตุ้นเศรษฐกิจแทนภาคเอกชนที่อยู่ในสภาพอ่อนแอและต้องประสบกับภาวะหนี้สินเป็นจำนวนมาก จึงมีการกู้ยืมเงินจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ รวมทั้งชดเชยความ

เสียหายแก่กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน สำหรับหนี้ต่างประเทศของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ที่เกิดจากโครงการความช่วยเหลือของ IMF ซึ่งนำมาใช้เป็นเงินสำรองทางการ และหาผลตอบแทนจากการลงทุนของต่างประเทศ รวมทั้งเงินฝากในสถาบันการเงินต่างประเทศได้รับภาระในการชำระคืนเป็นงวดๆ และเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่ประชาชนทั้งประเทศจะต้องเข้ามารับภาระการชำระคืนหนี้ในอนาคต การก่อกวนนี้สาธารณะของไทยหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น และต้องเร่งกระทำเพื่อกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ถ้าสามารถสร้างรายได้เข้าประเทศได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยภาวะเศรษฐกิจไม่มีแรงกดดันด้านเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ยไม่อยู่ในระดับสูงเกินไป ดุลบัญชีเดินสะพัดยังคงเกินดุลสูงและอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศมีเสถียรภาพ แนวทางการดำเนินนโยบายบริหารหนี้ที่มีประสิทธิภาพหนี้สาธารณะในระดับสูงก็ไม่ส่งผลกระทบต่อภาพรวมเศรษฐกิจเพราะมีขีดความสามารถชำระหนี้ เพื่อให้ยอดหนี้ทยอยผ่อนคลายลงได้ ในทางกลับกันถ้ามีการก่อกวนในระดับสูงมากเกินไปจะทำให้ภาระการชำระคืนหนี้ (เงินต้นและดอกเบี้ย) ในแต่ละปีสูงขึ้นในอัตรารวดเร็วกว่าอัตราการเพิ่มของงบประมาณรายจ่ายโดยรวม ทำให้งบประมาณรายจ่ายประจำและรายจ่ายลงทุนประจำปีจะขยายได้ในขอบเขตจำกัดอาจเป็นอุปสรรคต่อการบริหารงาน อย่างไรก็ตาม ภาระหนี้ก็อาจเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าที่คาดการณ์ไว้ ในกรณีที่มีการเร่งรัดชำระคืนเงินต้นหรือดอกเบี้ยของหนี้มีระดับสูงขึ้นในปัจจุบัน (กลุ่มวิชาการสำนักประธานเจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายวิจัยและวางแผนสินเชื่อ, 2544)

หมายเหตุ หนี้สาธารณะ (Public debt) หรือหนี้ภาครัฐ (Government debt) คือ หนี้ที่รัฐบาลกู้โดยตรง หนี้รัฐวิสาหกิจที่ไม่ใช่สถาบันการเงินทั้งที่รัฐบาลค้ำประกันและไม่ค้ำประกัน หนี้ของกองทุนเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาระบบสถาบันการเงิน (FIDF)

บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ด้านเศรษฐกิจพบว่ารายได้ส่วนใหญ่ของคนในชนบทขึ้นอยู่กับภาคเกษตร การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เท่านั้น ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการครองชีพและการประกอบอาชีพเกษตรกรยังประสบปัญหาถูกกดราคาผลผลิตจากพ่อค้าคนกลาง ขาดความรู้ในการพัฒนาคุณภาพและปริมาณผลผลิตทำให้ใช้ต้นทุนในการผลิตสูง แต่ประสิทธิภาพการผลิตลดลง เกิดภาระหนี้ดินจากการกู้ยืมเงินมาลงทุน เช่น ซ่อปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นต่อการผลิต

ด้านสังคมนั้นเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ในชนบทสำเร็จการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ยังไม่มีความเข้มแข็งพอที่จะพึ่งพาตนเองและพึ่งพาคนในชุมชนเดียวกันได้ และยังพบว่าชุมชนบางแห่งในชนบทยังประสบปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากขาดความรู้ด้านการป้องกันและการรักษาสุขภาพที่ถูกต้องบริโภคอาหารไม่ถูกสุข

ลักษณะ รวมทั้งปัญหาด้านยาเสพติดในชุมชนเพิ่มมากขึ้น (สำนักประสานการพัฒนาชนบทและเมืองและคณะ, 2544)

ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

ค่านิยมของสังคมไทยในเรื่องการประนีประนอม การมีมนุษยสัมพันธ์ การมีน้ำใจ ความเป็นพี่น้อง การช่วยเหลือค้ำจุนผู้ด้อยกว่า การตอบแทนบุญคุณ ทำให้สังคมมีความเป็นปึกแผ่น และสงบราบรื่น แต่ถ้านำมาใช้ในทางที่ผิดและขัดแย้งกับความถูกต้อง ค่านิยมนี้อาจจะบั่นทอนสังคมได้ (วารสารณิ สามโกเศศ, 2545)

ตัวเลขเศรษฐกิจที่ประเมินโดยไอเอ็มเอฟ ทำให้ทราบว่าเศรษฐกิจเมืองไทยมีแนวโน้มดีขึ้น แต่ค่านิยมของคนไทยบางกลุ่ม ที่ใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ชื่อของสุรุษสุร่าย นิยมสินค้าจากต่างประเทศ ทำให้ตัวเลขของสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ ได้แก่ สุรา และเครื่องสำอางค์ สูงขึ้นมาก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัวเลขคิดลบและกระแสเงินสดไหลออกก่อนข้างสูง นอกจากนี้ยังปรากฏตัวเลขว่าคนไทยได้เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศก่อนข้างสูงในช่วงปีภาคเรียน นำเป็นห่วงอย่างยิ่งว่าทัศนคติของคนไทยในอนาคตจะพุ่งเพื่อตามบรรพบุรุษ นำมาซึ่งปัญหาความล้มเหลวของชาติ (ยูพาพร, 2545)

สาเหตุอีกประการ คือ ธนาคารแห่งประเทศไทยลดหย่อนให้คนไทยชั้นกลางที่เริ่มมีเงินเดือน 7,500 บาท สามารถก่อหนี้อุปโภคบริโภคได้โดยสะดวก หรือการใช้บัตรเครดิต เป็นการกระตุ้นสังคมส่วนล่างให้ฟุ่มเฟือย และสนับสนุนให้นำเงินอนาคตมาใช้ปัจจุบัน มีการตั้งคอกเบี้ยและเบี้ยปรับตามใจชอบ ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการเอาเปรียบผู้บริโภค ก่อให้เกิด “โรคแห่งบัตรเครดิต” กับลูกหนี้ เป็นสาเหตุให้อัตราการฆ่าตัวตายเพิ่มสูงขึ้น และทำให้ผู้กู้ซึ่งเป็นลูกจ้างชั้นกลางต้องหันไปแสวงโชคทั้ง ลอตเตอรี่ หวย พนันบ่อน พนันบอล และค้ายาเสพติด กลายเป็นปัญหาหลักของโลกในปัจจุบัน (มานพ พงศทัต, 2545)

บริบทระดับท้องถิ่น

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านริมคลองพัฒนา

การตั้งถิ่นฐาน

คนกลุ่มแรกที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านได้อพยพมาจาก อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ เพราะต้องการหาที่ทำกินเป็นของตนเอง ได้แก่ นางปัด ทองมาก และนายโทน ทองมาก นอกจากนี้มีประชากรที่ย้ายมาจากหมู่บ้านมะเกลือใหม่ หมู่ที่ 1 เนื่องจากประชากรในหมู่บ้านมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นจึงมีการแยกตัวออกมาสร้างที่อยู่และที่ทำกินของตนเองที่กว้างขวางขึ้น เมื่อเกิดการรวมตัวกันของประชากรเดิมและประชากรใหม่ จึงตั้งหมู่บ้านริมคลองพัฒนาขึ้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2544 ชื่อหมู่บ้านริมคลองพัฒนามีที่มาตามสัญลักษณ์สำคัญของหมู่บ้าน คือ มีคลองส่งน้ำเพื่อการ

เกษตรจากอ่างเก็บน้ำซับประดู่ไหลผ่าน ในหมู่บ้านแบ่งเป็น 7 คุ่ม คือ คุ่มสวนหม่อน คุ่มคลองน้ำพัฒนา คุ่มหนองน้ำขุ่น คุ่มหนองตะโก คุ่มโลกเจริญ คุ่มน้ำคำ และคุ่มวังหมาลี

การขยายตัวของประชากรและชุมชน

แต่เดิมหมู่บ้านนี้เป็นเพียงชุมชนเล็กๆ เพราะมีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ไม่กี่ครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อพยพเข้ามาทำมาหากิน เมื่อเวลาผ่านไปมีชาวบ้านจากที่อื่นๆ อพยพตามเข้ามาเพิ่มขึ้น ทำให้ชุมชนนี้ได้มีการขยายตัวใหญ่ขึ้น มีรุ่นลูกรุ่นหลานขยายครอบครัวออกไปเรื่อยๆ ทำให้หมู่บ้านมีการขยายตัวใหญ่ขึ้นตามลำดับ จนได้รับการแยกตัวออกมาเป็นหมู่บ้านอีกแห่งหนึ่งซึ่งสามารถนำความเจริญมาสู่หมู่บ้านได้

สภาพปัจจุบัน

ทำเลที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

ในอดีตสภาพทางภูมิศาสตร์ของบ้านริมคลองพัฒนา ด้านตะวันออกแถบคุ่มโลกเจริญ เต็มไปด้วยป่ารก ป่าไผ่และป่ากล้วย ปัจจุบันเหลือน้อย ด้านคุ่มวังหมาลีเป็นป่าเต็ง ป่ารัง ปัจจุบันเป็นไร่เหลือน้อยไม่ใหญ่อยู่ข้างประปราย ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ปัจจุบันมีป่าไม้เป็นป่าในวัด จำนวน 5 ไร่ ป่าสงวน 300 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับหมู่บ้านมะเกลือใหม่ (ถนนมิตรภาพ)

ทิศใต้ ติดกับหมู่บ้านทุ่งสะแบง หมู่ที่ 4

ทิศตะวันออก ติดกับตำบลมะเกลือเก่า

ทิศตะวันตก ติดกับหมู่บ้านอ่างแก้ว หมู่ที่ 11

แหล่งน้ำ

ปัจจุบันหมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 มีแหล่งน้ำที่สำคัญในหมู่บ้านดังนี้

- บ่อน้ำตื้น	3	บ่อ
- บ่อน้ำบาดาล จำนวน	4	บ่อ
- สระน้ำ จำนวน	5	สระ
- คลองน้ำ จำนวน	1	แห่ง
- ห้วย จำนวน	2	แห่ง (ห้วยป่าไผ่และห้วยตะโก)
- หนอง จำนวน	1	แห่ง (หนองอีไซ)
- ฝ่ายกั้นน้ำ จำนวน	1	แห่ง (ฝ่ายวังหมาลี)

หมายเหตุ บ่อน้ำบาดาลสามารถใช้ได้ตลอดปี แต่แหล่งน้ำอื่นๆไม่สามารถใช้ได้ตลอดปี จะใช้ได้เฉพาะฤดูฝนและฤดูการเกษตรเท่านั้น

ระบบสาธารณูปโภค

สาธารณูปโภคในหมู่บ้านประกอบด้วยดังนี้

- ถนนเมื่อเริ่มตั้งหมู่บ้านมีสภาพเป็นถนนแบบ ทางเกวียน ปัจจุบันเป็นถนนดิน
รวมความยาวของถนนในหมู่บ้านทั้งหมด 3,000 เมตร

- มีไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน เมื่อ พ.ศ. 2534

- หมู่บ้านไม่มีน้ำประปา

- ไม่มีสถานีนอนามัย แต่ไปใช้สาธารณสุขที่หมู่บ้านมะเกลือใหม่หมู่ 2

- ไม่มีโรงเรียน

- ไม่มีศูนย์อนุบาลเลี้ยงเด็กประจำหมู่บ้าน

- มีสำนักสงฆ์จำนวน 1 แห่ง คือ สำนักสงฆ์แสงธรรม มีพระจำพรรษา 1 รูป

ประชากร

ปัจจุบันหมู่บ้านริมคลองพัฒนา มีประชากรจำนวน 206 คน เป็นชาย 110 คน หญิง
96 คน รวม 50 ครอบครัว แบ่งเป็นวัยต่างๆ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและค่าร้อยละของประชากรจำแนกตามอายุ

ประชากร(วัย)	จำนวนประชากร(คน)	ร้อยละ
1 วัน - 3 ปีเต็ม	13	6.31
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	15	7.28
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	17	8.25
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	5	2.43
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	18	8.74
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	100	48.54
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	15	7.28
60 ปี 1 วันขึ้นไป	23	11.17

ด้านเศรษฐกิจหมู่บ้านริมคลองพัฒนา

ประชาชนในหมู่บ้านริมคลองพัฒนาทำอาชีพทำไร่ ทำสวน มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 และมีอาชีพเลี้ยงตะพาบ แต่ประสบปัญหาขาดทุน จึงเลิกเลี้ยงไปเมื่อปี พ.ศ.2543 ปัจจุบันมีอาชีพใหม่ที่เกิดขึ้น คือ การทำฟาร์มโคนม เริ่มเมื่อปี พ.ศ.2534

พื้นที่ทางการเกษตรทั้งหมด 3,000 ไร่ แบ่งเป็นที่นา 1,500 ไร่ ที่ไร่และที่สวน จำนวน 1,500 ไร่ บ้านเรือนส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่การเกษตร

ตารางที่ 3 เศรษฐกิจโดยรวมของหมู่บ้านริมคลองพัฒนา

อาชีพ	จำนวนครอบครัว	ผลผลิตทั้งหมดบ้าน (บาท/ปี)
ทำสวน		
- มะม่วง	10	30,000
- ก้อย	5	15,000
- ขนุน	5	15,000
ทำไร่		
- มันสำปะหลัง	8	120,000
- ข้าวโพด	5	30,000
เลี้ยงสัตว์		
- โค 500 ตัว	14	1,000,000
- เป็ด 100 ตัว	3	5,000
- ไก่ 30,000 ตัว	6	5000,000
- สุกร 100 ตัว	2	30,000
- ปลา 30,000 ตัว	2	100,000

สรุปรายได้โดยรวมของชาวบ้านในหมู่บ้านต่อปี ได้ดังนี้

รายได้ในช่วง 1,000 – 5,000 บาท มี	15	ครอบครัว
รายได้ในช่วง 5,001 – 10,000 บาท มี	20	ครอบครัว
รายได้ในช่วง 10,001 – 20,000 บาท มี	9	ครอบครัว
รายได้ในช่วง 20,001 – 30,000 บาท มี	5	ครอบครัว
รายได้ในช่วง 50,001 – 100,000 บาท มี	1	ครอบครัว

การประกอบอาชีพ

ประชากรในหมู่บ้านริมคลองพัฒนาเมื่ออาชีพทำนา 14 ครอบครัว ค้าขาย 6 ครอบครัว ทำสวน 10 ครอบครัว รับจ้าง 20 ครอบครัว และอาชีพทำนาที่ยังไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง 7 ครอบครัว

ด้านวัฒนธรรม

เครือญาติ

สังคมในหมู่บ้านนั้นเป็นลักษณะแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มีอะไรก็จะแบ่งปันกัน เพราะส่วนใหญ่แล้วในหมู่บ้านก็จะเกี่ยวพันกันเป็นเครือญาติกัน เป็นสังคมที่มีขนาดเล็ก รุ่นพ่อแม่แต่งงานกัน รุ่นลูกและรุ่นหลานก็แต่งงานกันทำให้มีความเกี่ยวพันสืบต่อกันมา มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและภาษา คือ ชนกลุ่มเดิมที่อพยพมาจากอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ใช้ภาษาส่วย มีความเป็นเครือญาติสูงและอีกกลุ่มหนึ่งที่มาจากหมู่บ้านมะเกลือใหม่ใช้ภาษาอีสาน และภาษากลาง ประชาชนกลุ่มนี้มีการดำรงชีวิตคล้ายกับชุมชนเมือง คือ ต่างคนต่างอยู่ ต่างประกอบอาชีพของตน มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับบ้านมะเกลือใหม่ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2

ผู้นำและการเมืองการปกครอง

ผู้นำในหมู่บ้านเป็นบุคคลที่มีความสามารถ ความเป็นผู้นำสูง มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ประสานงานกับองค์กรต่างๆ ได้ดี และมีความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่บ้านดี การปกครองในหมู่บ้าน มีผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิก อบต. จำนวน 2 คน

ประเพณีและวัฒนธรรม

ภาษาที่ชาวบ้านในหมู่บ้านใช้พูดสื่อสารกันเป็นภาษาอีสาน ภาษาเขมร (ส่วย) และภาษากลาง มีงานบุญประเพณีต่างๆ ในหมู่บ้านมีดังนี้

เดือนตุลาคม	ทำบุญประเพณี	ทอดผ้าป่า
เดือนพฤศจิกายน	ทำบุญประเพณี	ทอดกฐิน
เดือนธันวาคม	เทศกาล	งานโคนม

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินจุดแข็งในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา

ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนาเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน มีความเสียสละ รับฟังความคิดเห็นของสมาชิก ถือผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นหลักและสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าให้กับสมาชิกได้ สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการเข้าร่วม

ประชุมเป็นอย่างดี ประชากรส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในวัยทำงาน (18-50 ปี) ทำให้มีรายได้ไหลเข้าสู่ชุมชนเป็นจำนวนมาก มีการประกอบอาชีพที่มั่นคง เช่น การทำฟาร์ม โคนม ฟาร์มไก่พันธุ์ ฟาร์มหมู การทำการเกษตร การค้าขาย เป็นต้น มีภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่น เช่น การทำสาโท การทำเตา การสานแห เป็นต้น จุดแข็งเหล่านี้ควรที่จะธำรงรักษาไว้และให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้านริมคลองพัฒนาต่อไป

ผลการประเมินจุดอ่อนในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา ยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน ร่วมกัน ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี เพราะขาดระบบสาธารณูปโภค ทำให้ไม่สะดวกในการติดต่อสื่อสาร ประชากรในหมู่บ้านอยู่กันแบบกระจัดกระจาย เป็นหมู่บ้านตั้งใหม่ ความพร้อมในการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ประชากรบางส่วนไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง ไม่มีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนหรือแหล่งสนับสนุน เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในหมู่บ้านเพราะยังมีช่องว่างระหว่างรายได้ ภาษา วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของประชากร มีการทำกิจกรรมร่วมกันภายในหมู่บ้านน้อย ไม่มีงานบุญหรืองานประเพณีที่จะเชื่อมความสัมพันธ์และยึดเหนี่ยวกันไว้ได้ทั้งหมู่บ้าน จุดอ่อนหรือจุดด้อยเหล่านี้สามารถเปลี่ยนไปเป็นจุดแข็งได้ หากผู้นำชุมชนและประชาชนในหมู่บ้านให้ความสนใจที่จะแก้ไข สามารถนำไปสู่ความเข้มแข็งและความสามัคคีของชุมชน เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมและอื่นๆ ต่อไป

ผลการประเมินโอกาสในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา

โอกาสในการดำเนินการเป็นปัจจัยทางบวกที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก อยู่ห่างไกลเหนือการควบคุมของชุมชน หมู่บ้านริมคลองพัฒนามีโอกาสในการพัฒนาหมู่บ้านให้ยั่งยืนได้ เพราะมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ได้แก่ การอยู่ติดกับถนนมิตรภาพ ทำให้การเดินทางและการคมนาคมสะดวก สามารถส่งเสริมด้านการค้า การทำธุรกิจ และอื่นๆ อีกมากมาย หมู่บ้านอยู่ใกล้สถานศึกษาและตลาดอำเภอสีคิ้ว ทำให้คนในหมู่บ้านมีโอกาสในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ทั้งยังสามารถหาสินค้าอุปโภคบริโภคได้ง่าย มีคลองส่งน้ำจากอ่างเก็บน้ำซับประดู่ที่เหมาะสมแก่การประกอบอาชีพทางการเกษตร และปศุสัตว์ ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของประชาชน มีโรงงานอุตสาหกรรม 2 แห่งสามารถเก็บภาษีประเภทโรงงานอุตสาหกรรมและเกิดการจ้างงาน กระจายรายได้สู่ชุมชน มีสหกรณ์โคนมไทย - เดนมาร์กสูงเนิน จำกัด สำหรับผู้ประกอบการด้านกิจการฟาร์มโคนมในหมู่บ้าน มีการขนส่งใกล้และสะดวก มีการประกันราชน้ำมันมดิลกให้กับสมาชิก ซึ่งเป็นรายได้มั่นคงต่อเกษตรกร และได้รับเงินภาษีบำรุงท้องถิ่นอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีโอกาสในการได้รับแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในหมู่บ้าน จากนโยบายกองทุน 1 ล้านบาท

และนโยบายตำบลละ 1 ล้านบาทของรัฐบาล ในการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตรงตามวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นๆ

ผลการประเมินปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา

ปัญหาหรืออุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกและไม่สามารถควบคุมได้ ได้แก่ ไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้าน จึงไม่มีแหล่งให้ความรู้ และการศึกษาเพิ่มเติม อีกทั้งชุมชนอยู่ไกลจากส่วนราชการ โรงเรียน และตลาดของอำเภอสูงเนิน ทำให้การติดต่อกับส่วนราชการเป็นไปได้ด้วยความลำบาก บางครั้งเกิดความล่าช้าในการดำเนินการ การรับข้อมูลข่าวสารจากส่วนกลางและการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพเป็นไปอย่างล่าช้าและไม่ต่อเนื่อง

ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จากนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่จัดสรรเงินให้กับหมู่บ้านทั่วประเทศที่มีความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนนั้น หมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ยังไม่ได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท ทั้งที่มีการจัดทำระเบียบกองทุนต่างๆ มีการรับสมัครสมาชิก เก็บเงินค่าหุ้น การฝากเงินสัจจะ และอื่นๆ เตรียมไว้แล้วตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน แต่เนื่องจากหมู่บ้านริมคลองพัฒนามีจำนวนประชากรเพียง 50 ครัวเรือน การรับสมัครหรือการพิจารณาจำนวนสมาชิกในระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่ผ่านในครั้งแรกถูกพิจารณาใหม่ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติครั้งที่สอง ที่กำหนดไว้ว่าต้องมีครัวเรือนที่เป็นสมาชิกทั้งหมด 50 ครัวเรือนขึ้นไป กองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนาไม่สามารถปฏิบัติตามระเบียบนั้นได้ จึงไม่ได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท ทำให้ประชาชนเกิดความไม่เชื่อมั่นในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพราะขาดความเข้าใจในระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีผลกระทบต่อการทำงานฝากเงินสัจจะหรือเงินออมทรัพย์รายเดือน หากหมู่บ้านริมคลองพัฒนามีโอกาสได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาทจะทำให้เกิดการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย และสร้างความเชื่อมั่นในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ ส่งผลให้เกิดการออมทรัพย์ที่สม่ำเสมอ มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพหรือองค์กรต่างๆ เพื่อรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น ทำให้จุดอ่อนหรือจุดค้อยในการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านพัฒนาไปเป็นจุดแข็งได้ และจุดแข็งนั้นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาหมู่บ้านให้เกิดความเข้มแข็งและความสามัคคีมากขึ้น มีเงินทุนหมุนเวียนของตนเอง มีการบริหารจัดการเงินของตนเองให้เกิดประโยชน์ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

จากวัตถุประสงค์ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ทำให้ทราบว่าบริบทหมู่บ้านริมคลองพัฒนา ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจและสังคม การเมืองการปกครอง ลักษณะประชากรเป็นอย่างไรบ้าง ทำให้ทราบถึง จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาหรืออุปสรรค และสาเหตุที่ไม่ได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท โดยใช้วิธีวิเคราะห์ SWOT Analysis และเนื้อหาสาระอื่นๆ ที่ครบตรงตามประเด็นการประเมินโครงการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. หมู่บ้านริมคลองพัฒนามีสภาพเศรษฐกิจ สังคม และประชากร โดยรวม คือ ประชาชนมีความแตกต่างด้านรายได้ ภาษา วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของกลุ่มประชากร มีการกระจายที่อยู่อาศัย ส่งผลให้การติดต่อประสานงาน และการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ เป็นไปด้วยความลำบาก ไม่ต่อเนื่อง

2. จุดอ่อนของหมู่บ้านริมคลองพัฒนาที่ส่งผลให้ไม่ได้รับจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท คือ มีประชากรน้อย ไม่สามารถรับสมัครสมาชิกให้ครบตามที่ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด ทำให้ผลการประเมินการตั้งกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนาของคณะกรรมการระดับจังหวัดไม่ผ่าน

3. จุดแข็งของหมู่บ้านริมคลองพัฒนา ได้แก่ ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในวัยทำงาน มีความเชื่อมั่นคณะกรรมการ มีอาชีพมั่นคง ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม มีภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำมาพัฒนาให้เกิดประโยชน์ในหมู่บ้านได้ หากคณะกรรมการและประชาชนเข้าใจและสนใจที่จะนำมาพัฒนา

4. โอกาสของหมู่บ้านริมคลองพัฒนา ได้แก่ หมู่บ้านอยู่ติดถนนมิตรภาพ มีคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตร มีสหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์กสูงเนิน จำกัด อยู่ใกล้ศูนย์การศึกษาและตลาดของอำเภอสีคิ้ว ได้รับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาล

5. อุปสรรคที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านริมคลองพัฒนา ได้แก่ ได้แก่ ไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้าน ขาดการส่งเสริมอาชีพจากส่วนกลาง ข้อมูลข่าวสารจากส่วนกลางไปไม่ถึงทั่วถึง ห่างไกลส่วนราชการและตลาดของอำเภอสูงเนิน

6. จากการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา ทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนา การบริหารจัดการกองทุนได้ เมื่อกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนาได้รับการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท คณะกรรมการมีความเข้าใจ และมีความพร้อม ทำให้สามารถบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้ประเมิน ได้ติดตามการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนา หมู่ที่ 10 ตำบลมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน สามารถสรุปและให้ข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

สรุป

จากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา ทำให้เศรษฐกิจตกต่ำ การที่มีนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น เพื่อช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจ จากระดับรากฐานของประเทศ ในกรณีหมู่บ้านริมคลองพัฒนาที่ยังไม่ได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท จึงทำการวิเคราะห์โดยใช้กรอบแนวคิด SWOT Analysis ทำให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาหรืออุปสรรค ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน จุดแข็ง คือ คนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านเป็นคนในวัยทำงาน ประชาชนมีความเชื่อมั่นในผู้นำชุมชน ประกอบอาชีพมั่นคง ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม มีภูมิปัญญาชาวบ้าน จุดอ่อน คือ ประชาชนส่วนใหญ่ขาดที่ดินทำกิน อยู่กันแบบกระจัดกระจาย มีช่องว่างระหว่างการกระจายรายได้ของประชาชนจึงทำให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชน ประชาชนขาดความเข้าใจในระเบียบกองทุนหมู่บ้าน ในหมู่บ้านขาดแหล่งเงินทุนหมุนเวียน คณะกรรมการขาดประสิทธิภาพ ไม่มีการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กร มีการทำกิจกรรมร่วมกันน้อย และขาดแคลนสาธารณูปโภค โอกาส คือ หมู่บ้านริมคลองพัฒนาอยู่ติดถนนมีตราบภาพ มีคลองส่งน้ำเพื่อการเกษตรไหลผ่าน มีสหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์กสูงเนิน จำกัด ชุมชนอยู่ใกล้ศูนย์การศึกษาและตลาดของอำเภอสีคิ้ว ง่ายต่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและซื้อสินค้าอุปโภค บริโภค มีนโยบายกองทุนละ 1 ล้านบาทและนโยบายตำบลละ 1 ล้านบาทของรัฐบาลเพื่อการประกอบอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ลดรายจ่าย อุปสรรค คือ ไม่มีโรงเรียนในหมู่บ้านที่จะหาความรู้เพิ่มเติม ขาดการส่งเสริมอาชีพจากส่วนกลาง ขาดความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารจากส่วนกลาง และหมู่บ้านยังอยู่ห่างไกลจากส่วนราชการ โรงเรียน ตลาดของอำเภอสูงเนินจึงเกิดความล่าช้าในการติดต่อประสานงานและการทำงานในบางครั้ง และผลกระทบต่างๆที่เกิดจากการไม่ได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหมู่บ้าน แต่ถ้าหมู่บ้านริมคลองพัฒนาได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท จะทำให้จุดอ่อนที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านได้รับการพัฒนาไปเป็นจุดแข็ง และทำให้จุดแข็งเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ขึ้น ทั้งยังสามารถใช้โอกาสที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อลดปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและสามัคคี และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง จากการศึกษากองทุนหมู่บ้านอื่นๆที่ได้รับเงินกองทุนแล้วมาพัฒนา ปรับเปลี่ยนใช้กับหมู่บ้านริมคลองพัฒนา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการจัดเวทีประชาคมระดมความคิดของชาวบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และมีการประชุมคณะกรรมการอย่างสม่ำเสมอ เพราะขาดความเข้าใจในระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และกองทุนหมู่บ้านของตนเอง
2. คัดสรรคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพหรือให้คณะกรรมการได้รับคำแนะนำจากส่วนราชการอย่างใกล้ชิด เพราะคณะกรรมการส่วนใหญ่ขาดประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน
3. พัฒนาการหรือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรตรวจสอบดูแลและให้คำแนะนำในการบริหารจัดการกองทุนและการจัดตั้งกลุ่ม/องค์กรต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพ มีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพในหมู่บ้าน เพราะขาดการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรต่างๆในหมู่บ้าน
4. ควรจัดกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชนในเทศกาลวันสำคัญต่างๆเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน เพื่อลดช่องว่างและความขัดแย้งภายในหมู่บ้าน นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้ เพราะมีการร่วมกิจกรรมของชาวบ้านในหมู่บ้านน้อย
5. มีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรในหมู่บ้านจากส่วนราชการ เพราะขาดระบบสาธารณสุขโลก และสาธารณสุขการที่ดี
6. ควรมีการจัดทำเอกสารที่เป็นข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับหมู่บ้านริมคลองพัฒนาให้เป็นระบบระเบียบมากขึ้น เพราะไม่มีการจัดระบบเอกสาร และการกระจายงานให้คณะกรรมการ
7. มีการแก้ไข กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆบางข้อเกี่ยวกับระเบียบกองทุนหมู่บ้านที่เป็นข้อบกพร่อง เพราะระเบียบกองทุนบางข้อไม่เหมาะกับชุมชน และยากต่อการทำความเข้าใจ
8. มีการรับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพิ่ม โดยทำความเข้าใจกับคณะกรรมการและชาวบ้าน เพื่อให้ระเบียบกองทุนหมู่บ้านริมคลองพัฒนาผ่าน และได้รับจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท

บรรณานุกรม

- กลุ่มงานประสานแผนอุตสาหกรรม. (2542). SMEs : พื้นฐานเศรษฐกิจไทย. เศรษฐกิจและสังคม. 36 : 57-64.
- กลุ่มวิชาการสำนักประธานเจ้าหน้าที่บริหารฝ่ายวิจัยและวางแผนสินเชื่อ. (2544). หนี้สาธารณะในระดับที่เหมาะสม. เศรษฐกิจวิเคราะห์. 19(2) :11-20.
- โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมขนาดย่อม. Small- Scale Industry Promotion Project(SSIPP).
SBM : BP\exercise\swot.doc.
- เจดีย์ว บุรีภักดี และคณะ. (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษา. 138-140.
- ทีมข่าวเศรษฐกิจ (16 กรกฎาคม 2545) รัฐปรับแผนแก้ความยากจนเน้นชุมชนเข้มแข็งบนลำแข้งเปิดโอกาสอยู่ดีมีสุขถ้วนหน้า. บ้านเมือง : 8.
- นงลักษณ์ เดชระพีพงษ์. (2545). จุดเด่น จุดด้อย กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. วารสารการศึกษาออกโรงเรียน. 32-33.
- บังอรรัตน์ วุฒฑกมล และคณะ. (2542). ไอเอ็มเอฟกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจไทย. เศรษฐกิจและสังคม. 16 : 27-42.
- ปรัชญา เวสารัชช์ และอิสระ สุวรรณกุล. (2541). SERVER-PLAN\PLANINGP-10 YEAR.
พลเดช ปิ่นประทีป. (2545). เงินไม่สำคัญเท่ากับทุนทางสังคม ตัวอย่างดีๆเกิดขึ้นในทุกจังหวัด. ประชาชาติธุรกิจ : 2.
- พวงแก้ว ปรีชาชนพจน์,สุเมธ เหลืองศิริมงคล และกานดา ชูเชิด. (2544). สภาพแวดล้อมของไทย. เศรษฐกิจและสังคม. 57-66.
- มานพ พงศทัต. (2545). บัตรเครดิต :วิธีป้องกันล้มละลายประชาชน “CHAPTER 17”. กรุงเทพฯ ธุรกิจ.
- ยูพาพร. (2545). คำนิยมคนไทย แวดวงเศรษฐกิจการเมืองและสังคม. รวมพลัง : 10.
- รววิทย์ อวิรุทธ์วรกุล,ทีปรัตน์ วัชรางกุล และวิภา เตชะพนาดร. (2544). ความยากจน : ปัญหาที่สำคัญยิ่งของการพัฒนา. เศรษฐกิจและสังคม. 36 : 37-44.
- วราภรณ์ สามโกเศศ. (2545). คำนิยมสังคมไทยอาจบั่นทอนสังคม. ระดมสมอง.

เสาวภา มีถาวรกุล. (2545). **ชุดวิชาการจัดการและการวางแผนธุรกิจ**. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษาฯ. 310-314.

องค์การบริหารส่วนตำบล. (2543). **แผนพัฒนาตำบลมะเกลือใหม่**.

อุดม จำรัสพันธุ์ และคณะ. (2545). **ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา**. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษาฯ.